

Natura 2000-gebied Willinks Weust

De Staatssecretaris van Economische Zaken

Gelet op artikel 3, eerste lid, en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op het Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2013/26/EU van 16 november 2012 op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, tot vaststelling van een zesde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2013, L 24);

Gelet op artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Willinks Weust**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:
  - H5130 *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland
  - H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
  - H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
  - H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Illici-Fagenion*)
  - H9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukbossen behorend tot het *Carpinion betuli*
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soort opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid:
  - H1166 Kamsalamander (*Triturus cristatus*)

Artikel 2

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in artikel 1 genoemde speciale beschermingszone vormt het Natura 2000-gebied **Willinks Weust**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 3

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Economische Zaken.

w.g. Sharon A.M. Dijkma
d.d. 25 april 2013

Dit aanwijzingsbesluit en de daarbij behorende Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd. De exacte periode en locatie worden vermeld in de bekendmaking die wordt gepubliceerd in de Staatscourant en in de advertentie die wordt gepubliceerd in gedrukte media en op internet.

Het aanwijzingsbesluit kan digitaal worden ingezien via de website www.rijksoverheid.nl/natura2000.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen gedurende zes weken ná de bekendmaking beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA te Den Haag.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Willinks Weust inhoudende de aanwijzing als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn

1 INLEIDING

Met dit besluit wordt het gebied Willinks Weust aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Willinks Weust, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

In artikel 1 van het besluit staat de naam van het gebied en worden de habitattypen en habitatsoorten opgesomd, waarvoor het gebied is aangewezen.

In artikel 2 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft betrekking op de in artikel 1 opgesomde habitattypen en habitatsoorten. In dit deel van het besluit is het Natura 2000-gebied Willinks Weust gevormd uit het Habitatrichtlijngebied, waarbij instandhoudingsdoelstellingen zijn toegevoegd. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 3 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting wordt de aanwijzing op grond van de Habitatrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht.

In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige habitattypen en soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" en "verbetering" gebruikt. Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de oppervlakte en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit wordt gegeven. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit van het leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de omvang van het leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van "behoud" of "uitbreiding" van de populatie.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B is toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen en omvat een nadere onderbouwing van de wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2 AANWIJZING HABITATRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Willinks Weust aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze Richtlijn, waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Willinks Weust" en onder nummer NL2003051 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio¹. Het gebied is onder meer aangewezen voor één prioritair habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn.

Dit Habitatrichtlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura 2000-gebied Willinks Weust (landelijk gebiedsnummer 62).

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)². Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)³.

Het Natura 2000-gebied Willinks Weust ligt in de provincie Gelderland en behoort tot het grondgebied van de gemeente Winterswijk.

2.1 Beschermd natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten⁴.

Het beschermd natuurmonument Willink's Weust en Heksenbos is aangewezen op 21 juni 1988 (NMF/N88-6013; Stcrt. 1988, nr. 128).

Het staatsnatuurmonument Willink's Weust en Heksenbos is aangewezen op 21 juni 1988 (NMF/N88-6014; Stcrt. 1988, nr. 128).

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument van toepassing waren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 5).

De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

¹ Beschikking van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (2004/813/EG). PB EU 2004, L 387/1.

Laatstelijk vervangen door Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2013/26/EU van 16 november 2012 tot vaststelling van een zesde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2013, L 24/ 379).

² Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³ Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁴ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermde natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

3 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Willinks Weust is een afwisselend en kleinschalig gebied. De ondergrond bestaat deels uit muschelkalk, bontzandsteen en kalkrijke periglaciale zanden plaatselijk afgedekt met keileem en dekzand. In het zuidelijk deel is een diep zandpakket aanwezig in een pleistocene erosiegeul. Het grondwater stagneert in het noordelijk deel op de ondergrond, zodat zeker hier een gedifferentieerd patroon van vocht- en kalkgradiënten bestaat.

In het gebied komen loofbossen op natte tot vochtige bodems voor, die voor een groot deel bestaan uit eiken-haagbeukenbossen en eiken-beukenbossen. Verder zijn diverse schraallanden, waaronder blauwgraslanden en heischrale graslanden, en jeneverbesstruweel aanwezig.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Willinks Weust behoort tot het Natura 2000-landschap "Hogere zandgronden".

De ligging van de habitattypen en van de leefgebieden van de soorten (paragraaf 4.4) waarvoor het gebied is aangewezen, vormt het uitgangspunt voor de begrenzing van de Habitatrichtlijngebieden. Dit is inclusief terreindelen die van mindere kwaliteit zijn. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede terreindelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen⁵.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna⁶.

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied Willinks Weust is op de bijbehorende kaart aangegeven (datum kaartproductie: 2-4-2013). Het Natura 2000-gebied omvat het gelijknamige bos- en natuurgebied met aangrenzende percelen met inbegrip van de verlaten steengroeve aan de Steengroeveweg ten oosten van Winterswijk.

Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van ongeveer 50 ha. Voor de exacte oppervlakte wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart. Dit cijfer betreft de bruto-oppervlakte omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4). Het (voormalige) beschermde natuurmonument Willink's Weust en Heksenbos heeft een omvang van ongeveer 30 ha en valt geheel binnen de begrenzing van het gebied.

De begrenzing van het natuurmonument is apart op de kaart aangegeven.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is op de kaart op enkele technische punten verbeterd⁷:

- Bestaande bebouwing (inclusief erven en tuinen; reeds tekstueel geëxclaveerd) waar geen Natura 2000-waarden voorkomen, is waar mogelijk op grond van kadastrale of topografische lijnen ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht. (°)
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- De begrenzing is afgestemd op die van het (voormalige) natuurmonument opdat deze geheel binnen het Habitatrichtlijngebied valt.
- Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen, is gelet op de kadastrale inschrijving⁸, waar mogelijk beperkt. Dit betekent dat aldaar de kadastrale lijn is

⁵ De begrenzingsmethodiek is verder uitgewerkt in het Gebiedendocument (2004).

⁶ Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.

⁷ Wijzigingen aangeduid met (°) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

⁸ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) is dit besluit, wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking ingeschreven.

aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn. (°)

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is als volgt uitgebreid:

- Een bouwlandperceel aan westzijde van het gebied (2,8 ha, nieuwe natuur) dat mede dankzij de ondergrond potentie heeft voor de ontwikkeling van het habitatype blauwgraslanden (H6410) en heischrale graslanden (H6230).
- Aan de zuidzijde hiervan aansluitend enkele bospercelen (2,2 ha, bestaande natuur) die ook aansluiten op het aangemelde gebied. Hier is het habitatype eiken-haagbeukenbossen (H9160A) aanwezig.
- Aan de zuidzijde enkele graslandpercelen (4,5 ha, deels nieuwe natuur, verworven door Staatsbosbeheer/Bureau Beheer Landbouwgronden). Deze "natte" percelen op beekerdgronden hebben potentie voor de ontwikkeling van het habitatype blauwgraslanden (H6410) met overgangen naar heischrale graslanden (H6230). Deze percelen vormen een hydrologische eenheid met begrensd gebied aan west- en noordzijde waar de habitattypen heischrale graslanden en beuken-eikenbossen met hulst (H9120) voorkomen.
- Een perceel nieuwe natuur (2,6 ha) aan de zuidoostzijde van het gebied dat als grasland in gebruik is (ten noorden van een verhard pad, zogenaamde defensieweg). Het wordt aan drie zijden omgeven door begrensd gebied met eiken-haagbeukenbossen (H9160A). Aan de noordzijde loopt een sloot die niet alleen het graslandperceel draineert maar ook een negatieve invloed heeft op de waterhuishouding van het aangrenzende bosgebied. Het perceel is van groot belang voor de instandhouding van het habitatype eiken-haagbeukenbossen en heeft onder meer gezien de ligging (op keileem) potentie voor de ontwikkeling van het habitatype blauwgraslanden.
- Een bosje (0,2 ha) dat aan de oostzijde aansluit op het gebied. Het betreft de habitattypen eiken-haagbeukenbossen (H9160A) en beuken-eikenbossen met hulst (H9120).

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied is ten opzichte van het ontwerpbesluit aangepast (°):

- Drie landbouwpercelen (15,5 ha) aan de oost- en zuidoostzijde van het gebied zijn verwijderd omdat deze geen directe betekenis hebben voor de instandhouding van het gebied mede gelet op de uitbreidingen elders rond het gebied. Deze percelen zijn wellicht wel van belang voor het herstel van de hydrologische situatie in het gebied, maar dit kan ook worden uitgevoerd op grond van de externe werking die verbonden is met het beschermingsregime van het gebied.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk

onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.

- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooiingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

4 NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrichtlijngebied. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrichtlijngebied wordt in paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) en soorten waarvoor het gebied is aangewezen⁹. Op alle vermelde habitattypen en soorten is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrichtlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrichtlijngebied is geselecteerd. Van elk habitatype en van elke soort waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.2 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habitatrichtlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Ten slotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing van het Habitatrichtlijngebied.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I¹⁰)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrichtlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁷.

- H5130** *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland
Verkorte naam Jeneverbesstruwelen
- H6230** *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
Verkorte naam Heischrale graslanden
- H6410** Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
Verkorte naam Blauwgraslanden
- H9120** Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*) (°)
Verkorte naam Beuken-eikenbossen met hulst
- H9160** Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukenbossen behorend tot het *Carpinion betuli*
Verkorte naam Eiken-haagbeukenbossen
- betreft het subtype:
H9160A Eiken-haagbeukenbossen (*hogere zandgronden*)

⁹ Prioritaire habitattypen en habitatsoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.

¹⁰ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).

4.2.2 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II¹⁰)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrictlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en/of het ontwerpbesluit (2007) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting⁷.

H1166 Kamsalamander (*Triturus cristatus*)

4.3 Habitatrictlijn: waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet

4.3.1 Habitattypen (bijlage I)

Voor niet-prioritaire habitattypen opgenomen in bijlage I van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor habitattypen welke verdeeld zijn in subtypen, geldt een aantal van "drie belangrijkste gebieden" per subtype. Voor prioritaire habitattypen⁹ geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden" en voor subtypen van prioritaire habitattypen een aantal van "vijf belangrijkste gebieden" per subtype. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. Voor enkele verspreid over het land voorkomende habitattypen, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹¹. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van het habitatype. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹². In de onderstaande tabel zijn de habitattypen vermeld die bij de aanmelding hebben geleid tot selectie van het gebied en/of de habitattypen waarvoor het gebied op grond van de huidige gegevens en omstandigheden aan de selectiecriteria zou voldoen (zie ook bijlage B.2).

Habitatype	X ^a	Y ^b	Landelijke oppervlakte ^c	Oppervlakte in Willinks Weust ^d	Oppervlakte in Yde gebied ^e	Selectie bij aanmelding
H5130	5	5	ca. 400	-	B (2-15%)	ja
*H6230	10	10	ca. 150	C (<2%)	-	ja
H9160A	3	3	ca. 300	B1 (2-6%)	B1 (2-6%)	ja

- (a) Aantal gebieden dat maximaal voor dit habitatype kan worden geselecteerd volgens het criterium: "behorend tot de X belangrijkste gebieden" voor het betreffende habitatype.
- (b) Aantal gebieden dat op grond van de huidige gegevens en omstandigheden zou voldoen aan het onder (a) genoemde selectiecriteria (Y < X indien er minder dan X gebieden zijn waarin het habitatype is vastgesteld of voorkomt in differentiërende omvang).
- (c) Geschatte landelijke oppervlakte van het (subtype van het) habitatype in hectaren.
- (d) Oppervlakte in het onderhavige gebied, uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte. (Niet ingevuld indien gebied niet één van de X belangrijkste gebieden is.)
- (e) Oppervlakte van het habitatype in het, in rangorde van aflopende betekenis, Yde belangrijkste gebied. (Niet ingevuld indien niet van belang voor de bepaling van de relatieve betekenis van het gebied, wanneer representativiteit in plaats van oppervlakte doorslaggevend was).

4.3.2 Soorten (bijlage II)

Voor niet-prioritaire soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de "vijf belangrijkste gebieden" geselecteerd. Voor prioritaire soorten⁹ geldt een aantal van "tien belangrijkste gebieden". Voor enkele verspreid over het land voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹³. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke

¹¹ Habitattypen waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: slijkgrasvelden (H1320) en ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) en ruigten en zomen, *droge bosranden* (H6430C).

¹² De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003).

¹³ Soorten waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: zeepriek (H1095), elft (H1102), zalm (H1106), bittervoorn (H1134) en kleine modderkruiper (H1149). Voor de platte schijfhoren (H4056) zijn geen gebieden geselecteerd omdat de soort bij de uitbreiding van de EU in 2004 is toegevoegd aan bijlage II.

dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹². Er zijn geen soorten waarvoor Willinks Weust aan de selectiecriteria voldoet.

4.4 Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrictlijngebied

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Willinks Weust is in het bijzonder bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen en leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen (zie verder paragraaf 3.2). De verspreiding van de betreffende habitattypen en soorten binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

Willinks Weust is vooral bekend vanwege de heischrale graslanden (H6230) en de iets lager in de gradiënt gelegen blauwgraslanden (H6410), in het noorden van het gebied. Het habitatype heischrale graslanden komt tevens voor bij de oude steengroeve en op een terreintje in het zuidwesten van het gebied, dicht bij het onverharde zijdeel van de Bekeringweg. De blauwgraslanden zijn onder meer van belang vanwege de in ons land zeldzame karwijselie die hier voorkomt en de nog zeldzamere grote weerschijnvlinder. In mozaïek met de schraallandhabitats komen verspreid jeneverbesstruwelen (H5130) voor.

Een flink deel van Willinks Weust bestaat uit loofbos, deels gelegen op oude bosgroeiplaatsen. De bossen bestaan voor een groot deel uit het habitatype eiken-haagbeukenbossen, *hogere zandgronden* (H9160A). In complex hiermee of hieraan grenzend komt het habitatype beuken-eikenbossen met hulst (H9120) voor. De kamsalamander (H1166) komt voor in de poelen in de oude steengroeve waar de soort zich voortplant, maar ook elders in het gebied als landbiotoop.

5 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Voor zover van toepassing is daarbij aangegeven welke habitatypes en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitatypes en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest.

In bijlage B.3 van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per habitatype en per soort.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen¹⁴ kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitatypes en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitatypes en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006).

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitatypes en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitatypes en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;

---

¹⁴ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting.

4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrictlijn: habitattypen (bijlage I)

H5130 Jeneverbesstruwelen

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het gaat in dit gebied om de plantengemeenschap van hondsroos en jeneverbes (*Roso-Juniperetum*), die in Nederland slechts op drie plekken in goede kwaliteit voorkomt, waaronder in Willinks Weust.

H6230 *Heischrale graslanden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype heischrale graslanden komt in onder andere kleinschalige mozaïeken met andere habitattypen voor. Het type verkeert landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding.

H6410 Blauwgraslanden

Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit.

Toelichting Het voorkomen van het habitatype blauwgraslanden in Willinks Weust is het enige voorbeeld in ons land dat een overgang laat zien van het (atlantische) verbond van biezenknoppen en pijpenstrootje (*Junco-Molinion*) naar het (continentale) blauwgrasland (*Eu-Molinion*), zoals onder meer blijkt uit het voorkomen van de uiterst zeldzame soort karwijselie.

H9120 Beuken-eikenbossen met hulst

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype beuken-eikenbossen met hulst komt in dit gebied over een kleine oppervlakte voor op een oude bosgroeiplaats met een redelijk gevarieerde kruidlaag. Het habitatype vormt een gradiënt naar het habitatype eiken-haagbeukenbossen (H9160).

H9160 Eiken-haagbeukenbossen

Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit eiken-haagbeukenbossen, *hogere zandgronden* (subtype A).

Toelichting De aanwezige, gevarieerde bossen van de eiken-haagbeukenbossen, *hogere zandgronden* (subtype A) behoren tot de beste en meest soortenrijke voorbeelden van dit bostype buiten Zuid-Limburg, met onder meer heelkruid. Het type komt voor op muschelkalk. Bovendien komt in het gebied van oudsher taxus voor.

5.4 Habitatrictlijn: soorten (bijlage II)

H1166 Kamsalamander

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De kamsalamander komt vrij algemeen voor in het gebied. De soort is bekend van poelen in de oude groeve en het omliggende boerenland, daarnaast herbergt het gebied geschikt landhabitat. De soort komt in een brede ring rondom Winterswijk voor. Het gebied Willinks Weust draagt bij aan deze grote metapopulatie. Voor de populatie in het Natura 2000-gebied is de verbinding met de populaties in de omgeving van groot belang.

5.5 Beschermde natuurmonumenten

Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermde natuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting). Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de bescherming van dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

Met de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 op 18 maart 2010 (Stb. 2010, 135) is de uitwerking van de doelen van voormalige beschermde natuurmonumenten in het beheerplan facultatief geworden, in plaats van dat daartoe een verplichting geldt. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

Bijlage A is niet van toepassing op dit besluit.

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrictlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

- B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrictlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)
- B.2 Toepassing selectiecriteria Habitatrictlijngebieden (paragraaf 4.3)
- B.3 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrictlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)

- In afwijking van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied niet aangewezen voor het habitatype vochtige heiden (H4010), omdat de betreffende vegetatie niet aan de criteria van het habitatype blijkt te voldoen. Hoewel verwantschap bestaat met H4010, moet de vegetatie als onderdeel van het habitatype heischrale graslanden (H6230) beschouwd worden.
- In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype beuken-eikenbossen met hulst (H9120). Het habitatype komt over een kleine oppervlakte voor in een gradiënt van eiken-haagbeukenbos (H9160) naar beuken-eikenbossen met hulst, met in de kruidlaag onder andere adelaarsvaren, dalkruid en witte klaverzuring. In het ontwerpbesluit is dit bos ten onrechte aangemerkt als het habitatype oude eikenbossen (H9190).
- In afwijking van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied niet aangewezen voor het habitatype oude eikenbossen (H9190). De reden hiervoor is dat onder de huidige interpretatie van het habitatype oude eikenbossen het betreffende bosgedeelte niet meer voldoet aan de definitie. Het betreft een overgang van eiken-haagbeukenbos (H9160), waarvoor het gebied ook is aangewezen, naar beuken-eikenbossen met hulst (H9120).
- In afwijking van het ontwerpbesluit (2007) is het gebied niet aangewezen voor het habitatype kalkmoerassen (H7230). De analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrictlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen.

B.2 Toepassing selectiecriteria Habitatrictlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elk habitatype en elke soort waarvoor het onderhavige gebied aan de selectiecriteria voldoet (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. In het geval van habitattypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Indien kwaliteit een rol heeft gespeeld in de bepaling van de gebiedenselectie voor habitattypen is dit tekstueel toegelicht. In het geval van soorten betreft de relatieve bijdrage het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

In de kolom "Bronvermelding" zijn de terreinbeherende organisaties en andere instanties en bronnen vermeld, waaraan de oppervlaktecijfers en aantallen zijn ontleend, met vermelding van de jaren waarin deze zijn verzameld of gepubliceerd (* = aangevuld met andere bronnen).

- Het gebied is één van de belangrijkste gebieden voor de volgende habitattypen:

H5130 – Jeneverbesstruwelen			
Landelijke oppervlakte ca. 400 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage ^a	Bronvermelding
026	Drouwenerzand	B (2-15%)	Provincie Drenthe 2009
030	Dwingelderveld	B (2-15%)	Staatsbosbeheer 2010
032	Mantingerzand	B (2-15%)	Provincie Drenthe 2009 (*)
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	B (2-15%)	Provincie Overijssel 2009 (*)
044	Borkeld	B (2-15%)	Staatsbosbeheer 2010
057	Veluwe	B (2-15%)	Provincie Gelderland 2007 (*)
144	Boschhuizerbergen	C (R, <2%) ^b	Provincie Limburg 2009

- (a) Klassen zijn slechts globaal geduid (B = 2-15%, C < 2%), omdat de gebieden onderling niet goed kunnen worden vergeleken, aangezien de oppervlakten op verschillende wijzen zijn berekend (al dan niet inclusief open delen). De aard van de vegetaties verschilt sterk van gebied tot gebied: van verspreide bomen tot dichte struwelen.
- (b) De letter "R" in deze kolom geeft aan dat het gebied is geselecteerd om voldoende regionale spreiding te verkrijgen binnen het landelijke verspreidingsgebied van het habitatype.

Ten tijde van de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) werd het habitatype jeneverbesstruwelen (H5130) in twee subtypen verdeeld: vegetaties behorende tot het verbond van sleedoorn en meidoorn (Carpino-Prunio) en vegetaties behorende tot het verbond der naaldbossen (Dicrano-Pinion). Voor elk van de subtypen zijn toen drie gebieden geselecteerd: voor het eerstgenoemde subtype Vecht- en Beneden-Reggegebied (039)¹⁵, Borkeld (044) en Willinks Weust (062) en voor het andere subtype Mantingerzand (032), Drouwenerzand (026) en Dwingelderveld (030). In aanvulling daarop is het gebied Boschhuizerbergen (144) aan de selectie toegevoegd ten behoeve van het bereiken van voldoende geografische spreiding. Het voorkomen van het plantensociologische verbond van sleedoorn en meidoorn is dermate zeldzaam dat dit verbond bij de opstelling van het Natura 2000 doelendocument (2006) niet meer als afzonderlijk subtype is onderscheiden.

Het habitatype komt verspreid voor op pleistocene zandgronden van Drenthe tot Noord-Limburg. Zwaartepunt van het voorkomen ligt in Drenthe en Salland. In de tabel zijn de zes gebieden opgenomen met de meest omvangrijke voorkomens (c.q. minstens 2% van het landelijk areaal), aangevuld met Boschhuizerbergen gelet op geografische spreiding. Een precieze rangorde kan daarin niet worden aangegeven, omdat de gebieden onderling niet goed kunnen worden vergeleken, aangezien de oppervlakten op verschillende wijzen zijn berekend (al dan niet inclusief open delen). De aard van de vegetaties verschilt sterk van gebied tot gebied: van verspreide bomen tot dichte struwelen.

H6230 – *Heischrale graslanden

Ten tijde van de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor het prioritaire habitatype heischrale graslanden (H6230), dat sterk verspreid over de verschillende Natura 2000-landschappen voorkomt, de volgende tien gebieden geselecteerd: Wijnjeterper Schar en Terwispeler Grootzchar (015-016)¹⁶, Drentsche Aa-gebied (025)¹⁷, Havelte-Oost (029), Borkeld (044), Veluwe (057), Willinks Weust (062), Zwanenwater & Petteerderduinen (085)¹⁸, Bemelerberg & Schiepersberg (156), Geuldal (157) en Sint Pietersberg & Jekerdal (159). Met de huidige kennis zijn de grootste oppervlakten met goede kwaliteit (minstens 2 ha) gelegen in Drentsche Aa-gebied, Havelte-Oost, Dwingelderveld (030), Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046), Borkeld, Aamsveen (055), Veluwe, Bemelerberg & Schiepersberg en Sint Pietersberg & Jekerdal. Ook enkele andere gebieden bevatten aanzienlijke oppervlakten, maar hier betreft het geheel of grotendeels matige kwaliteit (rompgemeenschappen), waardoor deze gebieden wat betreft dit habitatype niet tot de tien belangrijkste gebieden worden gerekend. Het volgende gebied (inmiddels in twee gebieden gesplitst) wordt ook tot de tien belangrijkste gebieden gerekend vanwege de goede kwaliteit:

¹⁵ Destijds bekend als Vecht en Beneden-Regge.

¹⁶ Dit gebied is bij de samenvoeging van Habitat- en Vogelrichtlijngebieden tot Natura 2000-gebieden in twee delen gesplitst: Wijnjeterper Schar (016) en Terwispeler Grootzchar dat gelegen is binnen het Vogelrichtlijngebied Van Oordt's Mersken (015). Bij de onderbouwing van de selectie worden beide gebieden nog als één Habitatrichtlijngebied beschouwd.

¹⁷ Destijds bekend als Drentsche Aa.

¹⁸ Destijds bekend als Duinen Zwanenwater en Petteerderduinen.

Wijnjeterper Schar (016) en Terwispeler Groot-schar (laatstgenoemde thans deelgebied van Van Oordt's Mersken (015)), met complete gradiënten van vochtige heiden (H4010), heischrale graslanden naar blauwgraslanden (H6410) en bijzondere soorten als valkruid en welriekende nachtorchis. Uit oogpunt van voldoende geografische spreiding kunnen hieraan nog twee gebieden worden toegevoegd: Duinen Terschelling (004) en Zwanenwater & Pettemerduinen.

H9160A – Eiken-haagbeukenbossen, hogere zandgronden			
Landelijke oppervlakte ca. 300 ha			
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Relatieve bijdrage	Bronvermelding
050	Landgoederen Oldenzaal	B2 (6-15%)	Provincie Overijssel 2011
062	Willinks Weust	B1 (2-6%)	Staatsbosbeheer 2011
129	Ulvenhoutse Bos	B1 (2-6%)	Staatsbosbeheer 2011

Voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden (2003) zijn voor dit habitatype (beide subtypen gecombineerd) de vijf volgende gebieden geselecteerd: Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek (047), Bekendelle (063), Bunder- en Elslooërbos (153), Geuldal (157) en Savelsbos (160). Willinks Weust (062) is omwille van de geografische spreiding toegevoegd.

In het Natura 2000 doelendocument (2006) is dit habitatype in twee subtypen verdeeld (respectievelijk *hogere zandgronden* en *heuvelland*) om recht te doen aan de ecologische variatie en gelet op het aanzienlijke verschil in ecologische vereisten. Voor het subtype hogere zandgronden zijn met de huidige kennis en begrenzing de drie belangrijkste gebieden: Landgoederen Oldenzaal (050), Willinks Weust en Ulvenhoutse Bos (129). In Landgoederen Oldenzaal liggen diverse bossen die geheel of ten dele tot dit habitatype worden gerekend. Het Smoddebos, dat van relatief hoge ouderdom is, is hiervan het belangrijkste gelet op de bijna natuurlijke soortensamenstelling en de rijke bosvegetatie. Het gebied Willinks Weust, waarvan het Heksenbos als oude bosgroeiplaats de kern vormt, behoort tot de beste en meest soortenrijke voorbeelden van dit subtype. In het Ulvenhoutse Bos is het subtype merendeels goed ontwikkeld aanwezig met drie typische plantensoorten: donkersporig bosviooltje, lievevrouwebedstro en eenbes. In Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek en Bekendelle is dit habitatype over kleinere oppervlakten aanwezig dan in de tabel vermelde gebieden.

B.3 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

Voor zover de hier vermelde gebiedsdoelen en relatieve bijdragen betrekking hebben op de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten deze worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen ze nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling¹⁹ is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000-netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van betreffende habitatype of soort vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "Besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van habitatypen en soorten die zijn

¹⁹ De landelijke doelomschrijving in deze paragraaf beperkt zich in principe tot behoud/uitbreiding oppervlakte (of omvang leefgebied) en behoud/verbetering kwaliteit (leefgebied), in geval van soorten en vogels aangevuld met het doel voor behoud/uitbreiding populatie. Voor de volledige formulering van de landelijke doelen inclusief toelichting wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006).

toegevoegd ten opzichte van het ontwerpbesluit, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken van de landelijke doelstelling voor het betreffende habitatype of de betreffende soort, zijn in de tabellen gemarkeerd met een x. Regels in cursief betreffen complementaire doelen. Deze zijn in de tabellen opgenomen omdat ze nog in de vigerende besluiten staan vermeld. Deze doelen zullen niet langer in aanwijzingsbesluiten worden opgenomen (zie bijlage C, paragraaf 4.1). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klasse-indeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 2 van deze bijlage.

B.3.1 Habitatrictlijn: habitattypen

H5130 – Jeneverbesstruwelen					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage^a	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
026	Drouwenezand	behoud	verbetering	B	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	B	ontwerpbesluit
032	Mantingerzand	behoud	verbetering	B	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	B	ontwerpbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
044	Borkeld	uitbreiding	verbetering	B	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	verbetering	B	ontwerpbesluit
062	Willinks Weust	behoud	verbetering	C	doel aangepast ^b
136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
144	Boschhuizerbergen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit

- (a) Klassen zijn slechts globaal geduid (B = 2-15%, C < 2%), omdat de gebieden onderling niet goed kunnen worden vergeleken, aangezien de oppervlakten op verschillende wijzen zijn berekend (al dan niet inclusief open delen). De aard van de vegetaties verschilt sterk van gebied tot gebied: van verspreide bomen tot dichte struwelen.
- (b) De doelstelling van Willinks Weust is op het aspect kwaliteit aangepast naar verbetering. Er blijkt in het gebied potentie te zijn voor kwaliteitsverbetering door onder meer het stimuleren van nieuwe verjonging.

Ongeveer de helft van de landelijke oppervlakte jeneverbesstruwelen is gelegen binnen het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Hoewel de oppervlakte van jeneverbesstruwelen sinds 1950 stabiel is gebleven, is de kwaliteit afgenomen. Door successie en vergrassing is de soortensamenstelling verarmd. Het merendeel van de jeneverbessen staat in oudere struwelen met een vrij eentonige soortensamenstelling. Natuurlijke verjonging vindt zelden plaats, waardoor een scheve leeftijdsopbouw is ontstaan. De landelijke doelstelling is dan ook gericht op behoud van de oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. Het merendeel van de gebiedsdoelstellingen sluit hierop aan. In Borkeld (044) en Springendal & Dal van Mosbeek (045) zijn goede kansen voor uitbreiding van het habitatype. Dit zijn de enige twee gebieden in Nederland waar potentie is voor het kiemen van jeneverbessen op de lemige bodems. De uitbreidingsopgave in deze gebieden is nodig om de te verwachten landelijke areaalverliezen op te vangen. In enkele gebieden geldt een behoudopgave op het aspect kwaliteit. In Boetelerveld (041), Bergvennen & Brecklenkampse Veld (046) en Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux (136) komen slechts zeer kleine oppervlakten van het habitatype voor, waardoor kwaliteitsverbetering niet mogelijk wordt geacht.

H6230 – *Heischrale graslanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	B2	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
016	Wijnjeterper Schar	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
029	Havelte-Oost	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit
032	Mantingerzand	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
044	Borkeld	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	A2	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	verbetering	C	doel aangepast ^a
069	De Bruuk	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
155	Brunsummerheide	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
157	Geuldal	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
159	Sint Pietersberg & Jekerdal	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
160	Savelsbos	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit

(a) De doelstelling van Willinks Weust is aangepast. In het gebied is er potentie om het habitatype uit te breiden en de kwaliteit ervan te verbeteren.

Het habitatype heischrale graslanden heeft een sterk versnipperd voorkomen dat doorgaans over kleine oppervlakten voorkomt. Van de circa 100 ha heischrale graslanden in Nederland is ongeveer de helft opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. In enkele gebieden wijkt de doelstelling betreffende de oppervlakte af van het landelijk doel en wordt behoud nagestreefd. De belangrijkste reden hiervoor is dat er buiten het huidig voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn, onder andere in Dinkelland (049). Het landelijke doel ter verbetering van de kwaliteit van dit habitatype kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitatype. In enkele andere gebieden wordt behoud van de kwaliteit nagestreefd, in tegenstelling tot het landelijk doel. Mogelijke redenen hiervoor zijn de aanwezigheid van reeds goede kwaliteit (Bargerveen (033)) en geringe mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering (Dinkelland (049)).

H6410 – Blauwgraslanden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	behoud	C	aanwijzingsbesluit
013	Alde Feanen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
016	Wijnjeterper Schar	behoud	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
021	Lieftingsbroek	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
028	Elperstroomgebied	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
034	Weerribben	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
037	Olde Maten & Veerslootslanden	behoud	verbetering	B1	ontwerpbesluit
041	Boetelerveld	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
046	Bergvennen & Brecklenkampse Veld	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
049	Dinkelland	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
051	Lonnekermeer	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
060	Stelkampsveld	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
062	Willinks Weust	uitbreiding	behoud	C	conform ontwerp
065	Binnenveld	uitbreiding	behoud	B1	ontwerpbesluit
069	De Bruuk	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
083	Botshol	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
084	Duinen Den Helder – Callantsoog	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
087	Noordhollands Duinreservaat	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
116	Kop van Schouwen	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
130	Langstraat	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
132	Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek	uitbreiding	verbetering	B2	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit

Het habitatype blauwgraslanden komt in verspreid liggende gebieden in kleine oppervlakten voor. Van de circa 180 ha blauwgrasland in Nederland is ongeveer twee derde opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke staat van instandhouding van het habitatype blauwgraslanden is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig"²⁰. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Voor het merendeel van de gebieden geldt dat de doelen aansluiten bij de landelijke doelstelling van uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit van het habitatype. In een aantal gevallen is hiervan afgeweken en is er gekozen voor

²⁰ De beschreven staat van instandhouding wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006). Zie het Natura 2000 profielendocument (2008) voor een nadere uitleg.

een behoudsdoelstelling voor de oppervlakte of de kwaliteit. De belangrijkste reden met betrekking tot de oppervlakte is dat er buiten het huidig voorkomen in het betreffende gebied niet of nauwelijks uitbreidingsmogelijkheden aanwezig zijn. De landelijke doelstelling ter verbetering van de kwaliteit van dit habitattype kan ook niet in alle gebieden gerealiseerd worden. In het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) bijvoorbeeld wordt gezien de geïsoleerde ligging van het gebied geen potentieel herstel van de kwaliteit verwacht. De meest kansrijke gebieden zijn aangewezen voor kwaliteitsverbetering van het habitattype.

H9120 – Beuken-eikenbossen met hulst					
Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
022	Norgerholt	behoud	verbetering	C	aanwijzingsbesluit
030	Dwingelderveld	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
031	Mantingerbos	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	A2	ontwerpbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	C	doel toegevoegd ^x
063	Bekendelle	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
142	Sint Jansberg	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
154	Geleenbeekdal	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
157	Geuldal	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
160	Savelsbos	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit

Ruim de helft van de landelijke oppervlakte van het habitattype beuken-eikenbossen met hulst is opgenomen binnen het Natura 2000-netwerk. De staat van instandhouding van het habitattype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan²¹. In enkele gebieden wordt in tegenstelling tot de landelijke opgave behoud van de kwaliteit beoogd: Lieftingsbroek (021), Mantingerbos (031), Ulvenhoutse Bos (129) en Geleenbeekdal (154). In deze gebieden is de kwaliteit van het habitattype reeds goed.

H9160A – Eiken-haagbeukenbossen, hogere zandgronden					
Landelijke doelstelling: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Relatieve bijdrage	Besluit
021	Lieftingsbroek	behoud	verbetering	C	ontwerpbesluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	B1	ontwerpbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	uitbreiding	behoud	B2	ontwerpbesluit
057	Veluwe	uitbreiding	behoud	C	ontwerpbesluit
062	Willinks Weust	behoud	verbetering	B1	conform ontwerp
063	Bekendelle	uitbreiding	verbetering	C	ontwerpbesluit
129	Ulvenhoutse Bos	uitbreiding	verbetering	B1	aanwijzingsbesluit
147	Leudal	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit

Het habitattype eiken-haagbeukenbossen, *hogere zandgronden* (subtype A) komt voornamelijk voor in kleine bosjes in Oost-Nederland. Door het verspreide en versnipperde voorkomen van dit subtype is slechts circa 20% van de landelijke oppervlakte van dit subtype opgenomen in het Natura 2000-netwerk. De landelijke

²¹ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Ulvenhoutse Bos (Stcrt. 2010, 2212).

dekking van het habitatype als geheel (subtypen A en B gecombineerd) is aanzienlijk groter (80%), omdat bij de selectie vooral is gelet op het voorkomen in Zuid-Limburg dat nu apart wordt onderscheiden als subtype B.

De landelijke staat van instandhouding van dit habitatype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Niet in alle gebieden kan de landelijke opgave worden nagestreefd. In enkele gebieden wijkt de doelstelling, op het aspect oppervlakte, af van de landelijke doelstelling. In deze gebieden is de ruimte waar dit habitatype voor zou kunnen komen reeds volledig benut. Ook wordt in enkele gebieden behoud van de kwaliteit beoogd in tegenstelling tot de landelijke doelstelling. Eén van de redenen hiervoor is dat de kwaliteit in het gebied reeds goed is waardoor een behoudsdoelstelling voldoende is, bijvoorbeeld in de gebieden Landgoederen Oldenzaal (050) en Leudal (147).

B.3.2 Habitatrictlijn: soorten

H1166 – Kamsalamander					
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie					
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Doel populatie	Besluit
025	Drentsche Aa-gebied	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	aanwijzingsbesluit
029	Havelte-Oost	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
038	<i>Uiterwaarden IJssel</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
039	Vecht- en Beneden-Reggegebied	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
041	Boetelerveld	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
042	Sallandse Heuvelrug	uitbreiding	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
045	Springendal & Dal van de Mosbeek	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
047	Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek	uitbreiding	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
050	Landgoederen Oldenzaal	uitbreiding	behoud	uitbreiding	ontwerpbesluit
053	Buurserzand & Haaksbergerveen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
054	Witte Veen	behoud	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
055	Aamsveen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
057	Veluwe	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
058	Landgoederen Brummen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
061	Korenburgerveen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
062	Willinks Weust	behoud	behoud	behoud	conform ontwerp
063	Bekendelle	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
064	Wooldse Veen	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
066	<i>Uiterwaarden Neder-Rijn</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
068	<i>Uiterwaarden Waal</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>behoud</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
070	Lingegebied & Diefdijk-Zuid	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
071	Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
082	Uiterwaarden Lek	behoud	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
123	Zwin & Kievittpolder	uitbreiding	verbetering	behoud	ontwerpbesluit
128	Brabantse Wal	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
131	Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
133	Kampina & Oisterwijkse Vennen	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit

136	Leenderbos, Grootte Heide & De Plateaux	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
138	Weerter- en Budelerbergen & Ringsleven	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
141	Oeffelster Meent	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
149	Meinweg	uitbreiding	verbetering	uitbreiding	ontwerpbesluit
150	Roerdal	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
155	Brunsummerheide	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
156	Bemelerberg & Schiepersberg	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit
157	Geuldal	behoud	behoud	behoud	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de kamsalamander is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. Er zijn onvoldoende kwantitatieve verspreidingsgegevens om de relatieve bijdrage per gebied te kunnen bepalen. In de gebieden met de grootste ecologische potentie voor herstel van het leefgebied en/of waar de grootste bijdrage aan de landelijke doelstelling gerealiseerd kan worden, wordt uitbreiding van de oppervlakte en/of verbetering van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van uitbreiding van de populatie nagestreefd (onder andere in Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027)). In de meeste overige gebieden wordt volstaan met behoud van het leefgebied en de populatie van de soort. In sommige gebieden is het leefgebied al op orde en gedijt ook een behoorlijke populatie zoals in Willinks Weust (062) en is behoud derhalve voldoende. Tenslotte is in de Limburgse gebieden Bemelerberg & Schiepersberg (156) en Geuldal (157) voor behoud gekozen vanwege mogelijke beperkingen voor de instandhoudingsdoelstellingen van de geelbuikvuurpad (H1193).

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1 INLEIDING

Op 27 november 2006 zijn 111 ontwerp-aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor de eerste tranche Natura 2000-gebieden.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 9 januari 2007 tot en met 19 februari 2007 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door bijna 7.800 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en het bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit.

Er is destijds besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord²² is op hoofdlijnen het gevoerde beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken. Iedereen die een zienswijze heeft ingediend, heeft in een persoonlijke brief een antwoord ontvangen, waarin op de algemene opmerkingen uit de zienswijze is ingegaan.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C. Verder wordt in deze bijlage C vermeld welke specifiek op het aanwijzingsbesluit van dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit. Bij de beantwoording van de zienswijzen zijn ook de provinciale beschouwingen op de zienswijzen betrokken.

Voor het gebied Willinks Weust zijn 47 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

---

²² Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

2 REACTIES OVER DE PROCEDURE

In een aantal zienswijzen zijn vragen gesteld en opmerkingen gemaakt over de gebruikte aanmeldingsgegevens en de onderbouwing van de vermelde gegevens in het standaardgegevensformulier, waaronder "beschermingsstatus". Verder wordt opgemerkt dat er voor de soorten en habitattypen met de kwalificatie "aanwezig maar verwaarloosbaar" geen instandhoudingsdoelstellingen in de besluiten hoeven te worden opgenomen. Daarnaast wordt opgemerkt dat op het standaardgegevensformulier de bedrijfsactiviteiten, die in en om het gebied plaatsvinden, niet zijn vermeld. Men vraagt zich af of de Europese Commissie bij de beoordeling van de selectie van de gebieden daarmee rekening heeft kunnen houden.

Men vraagt zich ook af of de aanmeldingsprocedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 zijn opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de aanmeldingsgegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan de Richtlijn voorschrijft. Door doelstellingen op te nemen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor alle soorten en habitattypen en dus ook voor die soorten en habitattypen waarvoor het gebied niet is geselecteerd, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de verplichtingen van de Habitatrictlijn. In een aantal zienswijzen wordt erop aangedrongen om in een gebied alleen die habitattypen en soorten te beschermen, waarvoor het gebied tot de categorie van belangrijkste gebieden behoort.

Insprekers wijzen verder op documenten die in een eerdere fase van het proces ter beoordeling zijn aangeboden, waarop men wijzigingen heeft voorgesteld en ten aanzien waarvan wijzigingen zijn doorgevoerd in de ontwerpbesluiten. Het betreft onder andere de profielendocumenten 2006²³ en gebiedendocumenten uit 2005. Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde reacties worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Stappen in het selectieproces van Habitatrictlijngebieden

Zoals in het Verantwoordingsdocument (2003)²⁴ beschreven staat, heeft de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in twee stappen plaatsgevonden:

Eerste stap van de selectie:

Bij de eerste stap zijn voor elk prioritair habitatype en voor elke prioritaire soort in principe de tien belangrijkste gebieden geselecteerd. Dit zijn de gebieden waar het type of de soort het best ontwikkeld is en met de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien bij een bepaald prioritair habitatype de variatie in soortensamenstelling zodanig groot is dat er meerdere subtypen (plantensociologische eenheden op verbondsniveau) zijn te onderscheiden, zijn per subtype de vijf belangrijkste gebieden geselecteerd. Een onderverdeling in subtypen is niet toegepast indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Voor elk niet-prioritair habitatype of elke niet-prioritaire soort is in principe dezelfde methodiek toegepast, met dien verstande dat voor die typen of soorten de vijf belangrijkste gebieden zijn geselecteerd. Ook hier geldt dat alleen die gebieden zijn geselecteerd waar het habitatype of de soort het best ontwikkeld is en waar de grootste oppervlakte of populatie aanwezig is. Indien de variatie in soortensamenstelling van een niet-prioritair habitatype zodanig groot is dat het type meerdere subtypen omvat, zijn per subtype de drie

²³ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

²⁴ Ministerie van LNV (2003): "Verantwoordingsdocument". Selectiemethodiek voor aangemelde Habitatrictlijngebieden. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

belangrijkste gebieden geselecteerd. Ook hier is deze onderverdeling in subtypen niet gemaakt indien de verschillende subtypen in dezelfde gebieden voorkomen.

Tweede stap van de selectie:

Bij de tweede stap van het selectieproces is onderzocht in hoeverre de landelijke dekking en de geografische spreiding van de gebieden als voldoende kunnen worden aangemerkt.

De landelijke dekking van habitattypen of soorten betreft de totale oppervlakte van een habitatype of de totale populatie van een soort binnen de aangemelde gebieden als percentage van de landelijke oppervlakte van dat habitatype of als percentage van de landelijke populatie van de soort. Als op basis van de selectie in de eerste stap het aantal geselecteerde "belangrijkste" gebieden onvoldoende dekking oplevert, moet onderzocht worden welke gebieden aanvullend geselecteerd dan wel aangemeld moeten worden om voldoende landelijke dekking te halen. Daarnaast is bekeken of gebieden die één ecologische eenheid vormen met gebieden in België of Duitsland aan de lijst van aangemelde gebieden toegevoegd moeten worden.

Voor ieder niet-prioritair habitatype en iedere niet-prioritaire soort wordt voldoende landelijke dekking nagestreefd. De indicaties van het European Topic Centre (ETC) en de conclusies van de biogeografische seminars zijn hiervoor als leidraad gebruikt:

- < 20% wordt in de meeste gevallen als onvoldoende dekkingsgraad beschouwd;
- 20-60% is een bespreekbaar dekkingspercentage;
- > 60% is over het algemeen voldoende dekking.

Hierbij is uitdrukkelijk rekening gehouden met de specifieke kenmerken en eisen die de afzonderlijke habitattypen en soorten stellen. Een relatief laag dekkingspercentage is aanvaardbaar als er sprake is van weinig bedreigde habitattypen of soorten en deze verspreid voorkomen. Hier geldt het proportionaliteitsbeginsel: voor habitattypen en soorten die sterker onder druk staan, wordt relatief meer bijgedragen binnen het Natura 2000-netwerk dan voor meer algemeen voorkomende habitattypen en soorten. Voor prioritaire habitattypen en prioritaire soorten hebben de lidstaten een bijzondere verantwoordelijkheid en verwacht de Europese Commissie dat een hoger dekkingspercentage wordt bereikt.

Beoordeling aanmeldingen door de Europese Commissie

In 2003 is de Nederlandse bijdrage aan de communautaire lijst van Habitatrictlijngebieden door de Europese Commissie goedgekeurd (zie hoofdstuk 2). Daaraan voorafgaand zijn in respectievelijk 1996 en 1998 voorlopige aanmeldingen bij de Europese Commissie ingediend. In het Lijstdocument (2004)²⁵ is het Nederlandse deel van de communautaire lijst voor de Atlantische biogeografische regio opgenomen. Hoofdstuk 3 van het Lijstdocument geeft per habitatype en per soort een toelichting op de selectie van gebieden. Hierbij staat steeds expliciet aangegeven hoe de Europese Commissie de aanmelding van 1998 heeft beoordeeld. Daaruit blijkt dat de Europese Commissie voor diverse habitattypen en soorten in 2002 heeft gemeld dat er een onvoldoende dekking was. Om die reden is de aanmelding van 2003 nog met een aantal gebieden uitgebreid. Het Reactiedocument (2004)²⁶ bevat een Nota van Antwoord met betrekking tot de openbare voorbereidingsprocedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden, die begin 2003 heeft plaatsgevonden.

Misverstanden over de aanmelding

Een veel gehoord argument is dat de bedrijfsactiviteiten die in en om het gebied plaatsvinden bij de aanmelding gemeld hadden moeten worden, zodat de Europese Commissie rekening had kunnen houden met bestaand gebruik. Dit berust op een misverstand. Zoals in paragraaf 2.1.1 van de Nota van Antwoord uitvoerig uiteen is gezet, is het standaardgegevensformulier bedoeld om de potentiële Habitatrictlijngebieden met de natuurwaarden bij de Europese Commissie aan te melden. Op het formulier staat per rubriek nauwkeurig aangegeven welke gegevens vóór de aanmelding verstrekt dienen te worden en

²⁵ Ministerie van LNV (2004): "Lijstdocument". Overzicht van gebiedsselectie voor de Habitatrictlijn. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

²⁶ Ministerie van LNV (2004): Reactiedocument aanmelding Habitatrictlijngebieden. Resultaten van de ontvangen reacties bij de openbare procedure voor de aanmelding van Habitatrictlijngebieden in het kader van Natura 2000. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

welke gegevens in een later stadium verstrekt kunnen worden. Eén van de rubrieken die pas ingevuld hoeft te worden nadat het gebied deel uitmaakt van het Natura 2000-netwerk is de rubriek "Activiteiten en invloeden in en buiten het betrokken gebied". Die gegevens dienen vooral als basisinformatie voor de Europese Commissie om de uitvoering van de Richtlijn te kunnen volgen en haar rol als toezichthouder te kunnen vervullen. De aanmelding vindt uitsluitend op ecologische gronden plaats. Het is dan ook een misvatting te veronderstellen dat de Europese Commissie bij de besluitvorming van onjuiste of onvolledige gegevens zou zijn uitgegaan.

Zoals in paragraaf 3.3 van de Nota van Antwoord staat beschreven, dienen ook voor de soorten en habitattypen die niet direct tot de selectie van dat betreffende Habitatrichtlijngebied hebben geleid, maar die wel in dat gebied voorkomen, instandhoudingsdoelstellingen te worden opgesteld. Dat zijn namelijk ook soorten en habitattypen waarvoor het gebied is aangemeld. Het berust op een misverstand te veronderstellen dat uit de Richtlijn uitsluitend een verplichting zou voortvloeien met betrekking tot habitattypen en soorten waarvoor het gebied is geselecteerd en dat er met betrekking tot de overige habitattypen en soorten van bijlage II geen verplichtingen zouden bestaan. Er worden daarom niet alleen instandhoudingsdoelstellingen voor de habitattypen of de soorten waarvoor het gebied is geselecteerd geformuleerd, maar voor alle habitattypen of soorten, waarvoor een gebied is aangemeld. Op het standaardgegevensformulier dat naar de Europese Commissie gaat moeten alle relevante Natura 2000-waarden worden vermeld en de daarop verstrekte gegevens moeten geregeld worden geactualiseerd. Voor één bepaalde categorie kan het formuleren van instandhoudingsdoelstellingen echter achterwege blijven. Het betreft de categorie "aanwezig maar verwaarloosbaar". Een habitatype of soort kan in een bepaald gebied in zodanige minieme oppervlakte of slechts incidenteel aanwezig zijn, dat mag worden aangenomen dat het habitatype of de soort zich in dit gebied niet blijvend kan handhaven. Het ontstaan van deze categorie (aanwezig maar verwaarloosbaar) is het gevolg van de voorgeschreven aanmeldingssystematiek, waarbij de lidstaat voor elk gebied alle aanwezige habitattypen en soorten – ongeachte de mate waarin ze voorkomen – dient te melden. Voor deze categorie zijn dan ook geen instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd.

Motivering

Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen is de selectie van de gebieden inzichtelijker gemaakt. Er is per gebied uiteengezet waarom het gebied is aangemeld en op grond van welke criteria dit is gebeurd. Naast de reeds uitgebreide toelichting in de Nota van Antwoord is in de Nota van toelichting van dit besluit op een overzichtelijke wijze aangegeven voor welke soorten en habitattypen het gebied is aangemeld.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van het ontwerp-aanwijzingsbesluit van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit van de voorbereiding van de besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure en afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord is de selectieprocedure uitvoerig beschreven en is uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en II van de Habitatrichtlijn genoemde habitattypen en soorten. Deze werkwijze vloeit voort uit de in de Habitatrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te

wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit is in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet. Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

3 REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Insprekers hebben aangegeven dat ze bezwaar hebben tegen de opname van nieuwe natuur: delen van de Ecologische Hoofdstructuur die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Insprekers wijzen op de gedane toezeggingen in het kader van nieuwe natuur en de Ecologische Hoofdstructuur. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde habitattypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn in delen van het gebied. Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten.

Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond agrarische- en recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoeksplicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Uitgangspunten begrenzing Habitatrichtlijngebieden

Zoals in paragraaf 2.2 van de Nota van Antwoord en in bijlage 9.1 van het Natura 2000 doelendocument (2006)²⁷ uitvoerig uiteen is gezet, is ook bij het begrenzen van een gebied geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de aanwezigheid en de instandhouding van de natuurlijke habitats en soorten. Daarbij zijn de volgende algemene uitgangspunten gebruikt:

- Habitattypen en soorten van de bijlagen: de habitattypen van bijlage I en de leefgebieden van de soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn (en dus niet de soorten van bijlage IV) vormen het uitgangspunt voor de begrenzing. Dit is inclusief in kwaliteit achteruitgegangene en gedegenerende terreindelen, indien herstel haalbaar is en voor zover nodig voor de instandhouding van de aanwezige habitattypen en/of soorten.
- Herkenbare eenheden en identiteit: er is gestreefd naar de begrenzing van herkenbare en beheerbare eenheden: ecologische eenheden (bijvoorbeeld op basis van vegetatiestructuur, hydrologie of geomorfologie) of beheereenheden. Door eenheden op deze manier te begrenzen krijgt het gebied een duidelijke identiteit.
- “Cement tussen de bakstenen”: de begrenzing van ecologische eenheden impliceert dat het Habitatrichtlijngebied bestaat uit de habitattypen van bijlage I en het leefgebied van de soorten van bijlage II én een stelsel van natuurwaarden waarvoor het gebied niet is geselecteerd en/of niet is aangemeld. Die natuurwaarden, gekenmerkt als het “cement tussen de bakstenen”, maken integraal onderdeel uit van de ecosystemen en zijn nodig voor herstel en/of instandhouding van de betreffende in de Richtlijn opgenomen habitattypen en/of soorten.
- Deelgebieden: bij zeer sterke versnippering in meerdere deelgebieden worden alleen deze deelgebieden begrensd. De verschillende deelgebieden bevatten dan elk afzonderlijk de habitattypen en/of soorten waarvoor het gebied geselecteerd is.
- Enclaves: binnen grote eenheden zijn enclaves van grootschalige landbouw en/of bebouwing uitgesloten, voor zover ze geen wezenlijke bijdrage leveren aan de instandhouding van de betreffende habitattypen en/of soorten.
- Aansluiting bij administratieve grenzen: er is zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande administratieve grenzen (bijvoorbeeld begrenzing van onder de Natuurbeschermingswet aangewezen gebieden, Nationale Parken, Vogelrichtlijngebieden en/of eigendomsgrenzen).
- Herkenbare topografische lijnen: de gebiedsgrenzen vallen bij voorkeur samen met duidelijk in het

²⁷ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

landschap herkenbare topografische lijnen, zoals wegen, sloten, heggen, oevers, bosranden en markante verschillen in landgebruik.

Hoofdlijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden

De herbegrenzing is doorgevoerd op basis van technische en/of inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Vogel- en Habitatrichtlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermd en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden.

Verder betreft dit ook het zoveel mogelijk op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook aanpassingen aan de hand van kadastrale perceelsgrenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de aanwijzing "betrokken" percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen

Gebleken is dat in een beperkt aantal gevallen bij de begrenzing van Habitatrichtlijngebieden onvoldoende rekening is gehouden met de verspreiding van relevante habitattypen of leefgebieden van soorten, waardoor aanpassingen (zowel uitbreiding als verkleining) noodzakelijk waren. Dit is meestal het gevolg van verbeterde en toegenomen kennis. Ook uitbreidingen die noodzakelijk zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, vallen in deze categorie van inhoudelijke aanpassingen.

Meebegrenzen van nieuwe natuur

Met nieuwe natuur worden delen van de Ecologische Hoofdstructuur bedoeld die een natuurfunctie krijgen en die in landbouwkundig gebruik zijn of waren. Een groot deel van deze nieuwe natuur is inmiddels al verworven en als natuurgebied ingericht. Nieuwe natuur is meebegrensd indien (in geval van een Habitatrichtlijngebied) één van de volgende situaties van toepassing is:

1. wanneer het natuurdoel van de nieuwe natuur overeenkomt met dat van het aangrenzende aangemelde Natura 2000-gebied (de natuurwaarden zijn al aanwezig of zullen conform vastgestelde plannen worden ontwikkeld). Het betreffende natuurdoel dient uiteraard invulling te geven aan de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied.
2. wanneer de nieuwe natuur aantoonbaar noodzakelijk is om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren.

Voor nieuwe natuur die nodig is voor de realisatie van Natura 2000 blijft het principe van vrijwilligheid gelden bij verwerving van de gronden en bij omzetting van cultuurgrond naar natuur (zie verder paragraaf 2.2.2 van de Nota van Antwoord). De nieuwe natuur die is toegevoegd na de aanmelding in 2003 is naar aanleiding van ingediende zienswijzen op de ontwerp-aanwijzingsbesluiten nogmaals kritisch getoetst aan de hiervoor genoemde criteria. Het resultaat staat beschreven in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting.

Het beleid om nieuwe natuur van ná 1 mei 1988 niet als verzuringgevoelig aan te merken, is nooit van toepassing geweest op de oude Natuurbeschermingswet. Ook voor de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998 was het voor de beoordeling alleen van belang of een bepaalde activiteit schade aan een aangewezen beschermd natuurmonument toebracht. De vraag of een deel van een bepaald beschermd natuurmonument als zogenoemde nieuwe natuur moest worden aangemerkt, heeft in deze besluitvorming geen rol gespeeld. Als een bepaald gebied als beschermd natuurmonument was aangewezen, genoot zo'n natuurmonument de volledige bescherming van de Natuurbeschermingswet.

Bufferzones en exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven

Een bufferzone van 300 tot 500 meter rond recreatieondernemingen en agrarische bedrijven, waar door vele ondernemers om is verzocht, behoort niet tot de mogelijkheden. De reden hiervoor is dat menselijk gebruik of de door de mens toegekende bestemming niet bepalend is voor de vraag of een gebied of terrein als

Natura 2000-gebied aangewezen dient te worden. Ecologische redenen zijn daarbij bepalend. Een Natura 2000-gebied is in zijn geheel van belang.

Ook in de uitspraak van de Raad van State over de aanwijzing van één van de eerste Natura 2000-gebieden is de vraag over een bufferzone aan de orde gekomen. De Raad van State was toen van oordeel dat "het aanhouden van een minimale afstand tot bedrijfsbebouwing niet mogelijk is, omdat niet in algemene zin ten behoeve van de in het gebied gelegen agrarische bedrijfsbebouwing kan worden vastgesteld in hoeverre de binnen die afstand gelegen gronden naar ecologische maatstaven al dan niet tot het aan te wijzen gebied moeten worden gerekend"²⁸.

Bij Vogelrichtlijngebieden wordt het hele gebied door de vogels gebruikt voor broeden, foerageren en/of rusten, hoewel niet elk deel even intensief wordt benut. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt een vergelijkbare aanpak hoewel habitattypen meestal geen grote, aaneengesloten oppervlakten beslaan. Daar staat tegenover dat de instandhouding van habitattypen meestal een ruimere begrenzing vereist omdat ook rekening moet worden gehouden met een mogelijke verschuiving van de habitatwaarden door het gebied (successie).

Daarentegen maken bestaande bebouwing, erven, tuinen, steigers, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Zij zijn door hun fysieke aard meestal ongeschikt. Eventuele uitzonderingen op deze algemene regel zijn opgenomen in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting van het besluit. Ook mijnbouwinrichtingen en -installaties vallen onder de definitie van een bouwwerk en daarmee onder de exclaveringsformule (zie paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting). Dat geldt niet voor ondergronds of onderwater voorkomende structuren zoals gas- en waterleidingen. De aanwezigheid hiervan betekent niet per definitie dat deze gebieden ongeschikt zijn voor planten of dieren en ze zijn daarom niet geëxclaveerd.

Zie ook paragraaf 2.2.6 van de Nota van Antwoord.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaren), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het best per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde, wordt het bestaand gebruik door luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een inspreker is van mening dat alleen die gronden in de begrenzing opgenomen moeten worden, die daadwerkelijk nodig zijn voor de realisatie van de Natura 2000 doelen. Naar aanleiding van opmerkingen uit de streek vraagt de inspreker om opnieuw kritisch te kijken naar de begrenzing van het gebied Willinks Weust. Het is duidelijk, dat de thans voorgestane begrenzing aanzienlijk groter is dan die ten tijde van de aanmelding in Brussel. Het is de vraag of reeds begrensde agrarische percelen ook werkelijk nodig zijn om de Natura 2000-doelen te realiseren.

Een andere inspreker merkt op dat volgens het ontwerp-besluit een gebied van circa 67 ha wordt aangewezen, terwijl de aanmelding een omvang van 31 ha betreft.

De nieuwe gebieden herbergen geen bijzondere flora of fauna die op grond van de Natuurbeschermingswet of de Habitatrichtlijn behoort te worden beschermd, terwijl ontwikkeling daarvan gezien de bodemopbouw redelijkerwijze niet mogelijk is.

Een andere inspreker is van mening dat het niet zo kan zijn dat grasland binnen de begrenzing opgenomen gaat worden. De inspreker maakt hier dan ook bezwaar tegen omdat dit volgens de inspreker beperkingen oplevert, die de inspreker voorziet in het grondgebruik. De inspreker vindt dat de grens van het natuurgebied gehanteerd moet worden exclusief de landbouwgronden die nu binnen de begrenzing gebracht zijn.

²⁸ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 5 november 2008, nr. 200802546/1.

De zienswijzen hebben aanleiding gegeven voor nader onderzoek conform de toezegging om de noodzaak voor uitbreiding met nieuwe natuur opnieuw te bezien (zie Nota van Antwoord, paragraaf 2.2.2). Dit heeft geleid tot beperking van de uitbreiding met ongeveer de helft (zie antwoorden onderstaande zienswijzen). Voor zover het nieuwe natuur betreft (vaak grasland), zijn er inderdaad geen actuele waarden aanwezig. Zoals in Nota van Antwoord is uiteengezet kunnen er ook andere redenen zijn voor uitbreiding met nieuwe natuur: "Daarbij is nieuwe natuur in twee situaties meebegrensd. De eerste situatie doet zich voor wanneer het natuurdoel van de nieuwe natuur overeenkomt met dat van het aangrenzende aangemelde Natura 2000-gebied; dus wanneer de natuurwaarden er al zijn of al worden ontwikkeld. De tweede situatie is wanneer de nieuwe natuur noodzakelijk is om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren." In dit geval is er sprake van de tweede situatie.

Een inspreker geeft aan dat in het ontwerpbesluit wordt aangegeven dat begrensd gebied nieuwe natuur kan bevatten, voor zover die noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen. Volgens de inspreker is het onvoldoende aangetoond dat uitbreiding van Willinks Weust om bovengenoemde reden noodzakelijk is. De staat van instandhouding van drie habitattypen is "matig ongunstig". Van bedreiging of schaarste is derhalve geen sprake. De staat van instandhouding van vier andere habitattypen is aangemerkt als "zeer ongunstig". Verder meent deze inspreker dat agrarische gronden sowieso niet binnen de begrenzing van Natura 2000 behoren te vallen. Immers, deze gronden behoren niet tot het leefgebied van de te beschermen soorten. Ook herbergen zij geen habitattypen waarvoor het gebied is aangewezen, aldus de inspreker.

Meerdere insprekers menen dat blauwgraslanden (H6410), heischrale graslanden (H6230) en kalkmoerassen (H7230) niet (meer) in het gebied voorkomen. De insprekers menen daarom dat de verruiming van Willinks Weust met nieuwe natuur overbodig is. De toegevoegde cultuurgrond is optimaal als agrarisch productiemiddel in gebruik waardoor planten- en diersoorten behorende bij deze habitattypen niet voorkomen.

De zienswijze heeft geen aanleiding gegeven voor aanpassing van het besluit, behalve dan de beperking van de voorgestelde uitbreiding (zie antwoorden onderstaande zienswijzen). Aan de hand van de landelijke staat van instandhouding is beoordeeld of herstelmaatregelen gewenst zijn: dat geldt indien er sprake is van een ongunstige staat van instandhouding. Daarbij is onderscheid gemaakt in "matig ongunstig" en "zeer ongunstig". In beide gevallen zijn herstelmaatregelen nodig om een gunstige staat van instandhouding te bereiken (Natura 2000 doelendocument, paragraaf 3.2). De herstelopgave is neergelegd in gebieden die daarvoor de beste mogelijkheden bieden. Voor een van de zes habitattypen waarvoor in Willinks Weust doelen zijn gesteld, is een behoudopgave geformuleerd ondanks de landelijk ongunstige staat van instandhouding die op dit type van toepassing is. Voor diverse habitattypen geldt in Willinks Weust een uitbreiding- en/of verbeteringsdoelstelling: jeneverbesstruwelen (H5130), heischrale graslanden (H6230), blauwgraslanden (H6410) en eiken-haagbeukenbossen (H9160). Habitattypen blauwgraslanden en heischrale graslanden zijn bij de vegetatiekartering in 2009 vastgesteld (in de oude steengroeve en in de graslandjes ten zuiden en oosten daarvan en in een perceel in het zuidwesten van het gebied). Habitatype kalkmoerassen (H7230) is tegenwoordig niet meer aanwezig.

Uit een deskundigenrapportage opgesteld in opdracht van een aantal insprekers wordt geconcludeerd dat op geen enkele wijze is aangetoond dat aanwijzing en uitbreiding van het Natura 2000-gebied kan bijdragen aan het behalen van de instandhoudingsdoelen. In dat rapport is onderscheid gemaakt in acht deelgebieden, aangegeven op de door de insprekers toegevoegde kaart [buiten het oorspronkelijke beschermde natuurmonument, dat de kern van het gebied vormt].

Insprekers spreken twijfels uit over het nut om de oude steengroeve (deelgebied 1) te begrenzen. De kamsalamander komt er weliswaar voor, maar de soort heeft een ruime verspreiding in een brede ring rond Winterswijk (het leefgebied betreft grotendeels kleinschalig agrarisch gebied buiten Natura 2000). Willinks Weust draagt beperkt bij aan de betreffende metapopulatie. Het deelgebied draagt verder (geo)hydrologisch ook niet bij aan de abiotische eisen van de overige instandhoudingsdoelstellingen.

De zienswijze is niet overgenomen. Het betreffende deelgebied maakt deel uit van het in 2003 aangemelde gebied en betreft bestaande natuur (eigendom Staatsbosbeheer). De habitattypen heischrale graslanden (H6230) en blauwgraslanden (H6410) zijn er aanwezig. Ook behoort het tot het leefgebied van de

kamsalamander (H1166). Dat de soort ook veelvuldig in kleinschalig agrarisch gebied voorkomt is geen reden dit terreindeel voor die soort buiten beschouwing te laten. De aanmelding van gebieden voor deze soort is beperkt tot de (directe omgeving van) natuurgebieden. De inspreker zal met zijn opmerking waarschijnlijk niet bedoelen dat de aanmelding zich moet richten op agrarisch gebied.

Een inspreker geeft aan dat bij de aanwijzing als beschermd natuurmonument een klein bosgebied (deelgebied 7 op de door de inspreker toegevoegde kaart) in het noordwesten niet is aangewezen. De inspreker bestrijdt hier de aanwezigheid van habitattypen en soorten uit het ontwerpbesluit. Dit bosgebied moet derhalve ook niet onder Natura 2000 aangewezen worden. Over het voorkomen van beschermwaardige habitattypen in deelgebied 5 [bos aan westzijde van het gebied] is inspreker niets bekend maar ander gebruik of beheer wordt door de inspreker niet verwacht.

De zienswijze is niet overgenomen. Het kleine stuk bos van deelgebied 7 maakt deel uit van het in 2003 aangemelde gebied en betreft bestaande natuur. Het bestaat in belangrijke mate uit het habitatype eiken-haagbeukenbossen (H9160). Hetzelfde geldt voor het bos van deelgebied 5, dat na de aanmelding is toegevoegd. Beide vormen dus een logische aanvulling op het eiken-haagbeukenbos van het Heksenbos, één van de redenen vormde voor de selectie en de aanmelding van het gebied als Habitatrichtlijngebied.

Een inspreker geeft aan dat het gebied op de door de inspreker toegevoegde kaart weergegeven als deelgebied 8 [ten oosten van deelgebied 7, grenzend aan de bestaande groeve] bestaat uit keileem met een grillige bodemopbouw en grondwatertrap V (GHG <40 cm, GLG >120 cm onder maaiveld). Ook wanneer het grondwaterpeil wordt opgezet worden de kansen op realisatie van blauwgrasland (H6410) betwijfeld, omdat het grondwaterpeil in het zomerhalfjaar dieper kan wegzakken dan voor hoogwaardig blauwgrasland wenselijk is en waterafvoer daarvoor geen soelaas biedt.

De zienswijze is niet overgenomen. Het perceel grasland van deelgebied 8 maakte reeds deel uit van het in 2003 aangemelde gebied. In het zuiden grenst het aan het Heksenbos (eiken-haagbeukenbossen (H9160)). Het is jarenlang in gebruik geweest als extensief beheerd grasland waardoor niet of nauwelijks schadelijke afspoeling naar het Heksenbos heeft plaatsgevonden. Het is niet opgehoogd en de diepe ondergrond bestaat uit muschelkalk. Het perceel heeft potenties voor heischrale graslanden (H6230) en aan de zuidkant blauwgraslanden (H6410). Dit laatste wordt ook in het door inspreker ingediende deskundigenadvies vermeld. In het provinciale natuurgebiedsplan (2008) zijn de natuurdoeltypen voor dit perceel overeenkomstig: blauwgrasland (60%) en heischraal grasland (40%). Het is daarom alleszins gerechtvaardigd dat dit perceel deel uitmaakt van het aangewezen gebied.

Een inspreker wijst er op dat het gebied op de door de inspreker toegevoegde kaart weergegeven als deelgebied 6 [in het noordwesten], dat in gebruik als agrarisch bouwland, is opgehoogd. Alleen al daarom is het niet goed mogelijk om hier de noodzakelijke hydrologie te realiseren die benodigd is voor blauwgraslanden (H6410).

De zienswijze is niet overgenomen. Het perceel bouwland van deelgebied 6, dat is gelegen tussen de bovengenoemde bosjes van de deelgebieden 5 en 7, is na de aanmelding aan het gebied toegevoegd ten behoeve van de uitbreiding van blauwgraslanden (H6410). Het perceel is opgehoogd met keileem, zand en muschelkalk afkomstig uit de deklaag van de aangrenzende groeve. Mede door de bemesting heeft het mogelijk door uitspoeling een ongunstige invloed op de aangrenzende gebiedsdelen. In de huidige (opgehoogde) situatie bestaan er weinig potenties voor de ontwikkeling van habitattypen. Bij herstel van het oorspronkelijke maaiveld door verwijdering van de opgebrachte grond zijn er potenties voor heischrale graslanden (H6230) en blauwgraslanden (H6410). In het provinciale natuurgebiedsplan (2008) zijn dit ook de natuurdoeltypen voor dit perceel: blauwgrasland (60%) en heischraal grasland (40%). Door de kalkrijke bovengrond is het waarschijnlijk dat de hydrologie daarvoor geen beletsel hoeft te vormen (situatie is vergelijkbaar met de schraalgraslanden ten zuiden van de oude steengroeve die ook grenzen aan de bestaande groeve). Het is gerechtvaardigd dat dit perceel deel uitmaakt van het aangewezen gebied, mede gelet op de genoemde afspoeling.

Insprekers begrijpen de uitbreiding van het gebied met percelen nieuwe natuur niet [op de door de inspreker toegevoegde kaart weergegeven als deelgebied 2]. Het gaat daarbij om 18 ha grasland en maïslaan [inclusief deelgebied 3, zie antwoord onderstaande zienswijze], de grootste helft van het huiskavel van de boerderij Willink, om de hydrologie van het gebied op orde te krijgen. Enerzijds vanwege het eerdergenoemde deskundigenrapport en anderzijds is verteld dat de realisatie van nieuwe natuur vrijwillig zou zijn. Maar met deze aanwijzing worden mensen gedwongen wel mee te werken aan de realisatie van nieuwe natuur.

De zienswijze heeft aanleiding gegeven tot aanpassing van de begrenzing. De uitbreiding is beperkt tot een bosje aan de oostzijde van het gebied (0,2 ha). Het betreft de habitattypen eiken-haagbeukenbos (H9160) en beuken-eikenbossen met hulst (H9120) (oude bosgroeiplaats). Begrenzing van dit bosje betreft een logische uitbreiding van het gebied gelet op de voorkomende habitattypen.

Volgens insprekers wordt deelgebied 3, aangegeven op de door de inspreker toegevoegde kaart [in het zuidoosten van het gebied, in de zienswijzen samengenomen met deelgebied 2, zie bovenstaande zienswijze], grotendeels gebruikt als grasland. De hydrologie kan volgens inspreker alleen verbeterd worden indien de ontwateringsmiddelen worden verwijderd. Het effect van deze maatregel staat volgens de inspreker niet op voorhand vast omdat het afhangt van de lokale bodemopbouw. Het bufferende hydrologisch effect in geval van slecht doorlatende lagen (zoals muschelkalk) wordt kleiner naarmate de afstand tot de plek van de maatregelen groter is. Nut en noodzaak van de uitbreiding zijn volgens inspreker niet geheel duidelijk mede gelet op de grillige bodemopbouw.

De zienswijze heeft aanleiding gegeven tot aanpassing van de begrenzing. De uitbreiding is beperkt tot het noordelijke deel dat grotendeels wordt omgeven door bos (3 ha in plaats van 11,8 ha). Dit noordelijk deel (grotendeels ten noorden van een verhard pad, bekend als "Defensieweg") ligt op een keileembodem dat blijkens de Topografische Militaire Kaart van 1840 (en de kadastrale kaart 1813-1830) onderdeel was van een viertal door houtwallen omgeven hooiland-clusters. Dit waren voor die tijd de meest productieve graslanden, die onder invloed stonden van afstromend en/ of opkwellend basen- en relatief mineraalrijk water. Deze historische landbouwpercelen geven een belangrijke aanwijzing voor herstel-lokatie voor het habitatype blauwgraslanden (H6410) (mede gelet op vegetatiekundige inventarisaties hier verricht in de jaren dertig van de vorige eeuw). De ontwikkeling van dit habitatype kan hier gepaard gaan met herstel van cultuurhistorische waarden. Hiertoe is het noodzakelijk de deklaag (ophoging aangebracht in 1963) en de ontwateringsmiddelen te verwijderen. Daarmee kan ook de ontwatering van ijzer- en baserijk grondwater door de diepe sloot gelegen tussen het grasland en het bos (bestaande uit het habitatype eiken-haagbeukenbos (H9160)) teniet gedaan worden (het noordelijke deel helt af naar het bosgebied).

Ook deelgebied 4, aangegeven op de door de inspreker toegevoegde kaart, [in het zuidwesten van het gebied] wordt volgens een inspreker grotendeels gebruikt als grasland. De actuele ecologische waarde is hier volgens de inspreker beperkt. Ontwikkelingsmogelijkheden voor blauwgrasland (H6410) zijn volgens de inspreker beperkt omdat de grondwaterstand in het voorjaar onvoldoende dicht onder het maaiveld komt.

De zienswijze heeft geen aanleiding gegeven tot aanpassing van de begrenzing. De twee meest westelijk gelegen percelen betreffen nieuwe natuur die verworven is door Staatsbosbeheer (2,1 ha). Een deel hiervan betreft beekerdgronden en er liggen potenties voor habitattypen blauwgraslanden (H6410) en/of heischrale graslanden (H6230). Het natuurdoeltype heischraal grasland is ook in het provinciale natuurgebiedsplan (2008) opgenomen (40%, inclusief derde, reeds begrensde perceel). De huidige grondwatertrap (GVG 0-40 cm) is aan de droge kant voor de ontwikkeling van blauwgraslanden, maar niet voor heischrale graslanden dat in het gebied ook op nog drogere plaatsen voorkomt. Er kunnen echter maatregelen worden getroffen om de hydrologische situatie aan te passen zoals verminderde ontwatering (onder andere door de aanwezige sloten) en afplaggen (ter beperking fosfaatrijkdom van de bodem). In het kader van de landelijke verdrogingsbestrijding (uitgevoerd door de provincies) zullen sowieso maatregelen moeten worden getroffen omdat Willinks Weust (waaronder de twee genoemde Staatsbosbeheer-percelen) op de TOP-lijst van aan te pakken gebieden staat. De ontwateringsbasis van deze strook beekerdgronden is ook van invloed op de oorspronkelijk al begrensde beekerdgronden aan de westzijde ervan. Dus ook vanuit oogpunt van hydrologisch beheer zijn deze percelen van belang.

4 REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrictlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering in het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring in Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een landelijk gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. De vrees wordt uitgesproken dat dit niet het geval is. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen, waarvoor sprake is van een ongunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als op gebiedsniveau een herstelopgave te formuleren tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het achterwege laten van adequate herstelopgaven wordt door insprekers als onacceptabel gezien en in strijd met de wettelijke verplichtingen. In een zienswijze is gevraagd om alsnog voor de soorten en habitattypen die zich in een zeer ongunstige staat van instandhouding bevinden minimaal complementaire doelen op te nemen in de gebieden waar herstel mogelijkheden zijn of migratie kan plaatsvinden.

Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Er wordt over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelstellingen veel geleund wordt informatie over het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren, die niet gebaseerd is op voldoende wetenschappelijke gegevens. Het is onduidelijk of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Om die reden zouden de aanwezige habitattypen op een kaart aangeduid moeten worden.

Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen. Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen, dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit in Europa vastgelegd. Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van deze instandhoudingsdoelstellingen en de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen en soorten gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer de planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied van de betreffende soort.

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. In de aangepaste formulering van het tweede algemene doel is niet de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn (artikel 2) gevolgd, omdat het in de Richtlijn een algemene doelstelling van de Richtlijn betreft en in dit geval om de gebiedsspecifieke invulling daarvan gaat. Meer in het bijzonder: een Europese Richtlijn kan een bijdrage leveren aan het waarborgen van de biologische diversiteit, maar een gebied kan alleen bijdragen aan het behoud van de biologische diversiteit. Verder is de term "natuurlijke kenmerken" in de algemene doelen gehandhaafd, omdat dit een begrip is dat in de Richtlijn ook gebruikt wordt in verband met de bescherming van de gebieden (artikel 6).

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een habitatype of soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Contour "haalbaar en betaalbaar"

In de paragrafen 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd is op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen. Hierbij heeft het uitgangspunt "haalbaar en betaalbaar", zowel landelijk als per gebied, nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te kunnen streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van

de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of staat de inspanning in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan. Dit geldt bijvoorbeeld voor het habitatype blauwgraslanden (H6410). Voor dit habitatype zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Contour "strategisch lokaliseren"

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van "strategisch lokaliseren": behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden en zijn analyses uitgevoerd, waaronder de knelpunten- en kansanalyse van KIWA Water Research/EGG-consult²⁹.

In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn duurzame situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van één of meerdere kernopgaven ("sense of urgency")³⁰, op de korte én lange termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat het resultaat van de bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2005)³¹ is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of mogelijke klimaatsveranderingen. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrictlijn, verplicht de lidstaat namelijk om verslechtering van habitattypen en leefgebieden van (vogel)soorten te voorkomen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatsverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatsveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19).

In bijlage B.3 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen waarvoor gebieden zijn aangewezen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de

²⁹ KIWA & EGG (2007): Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000 gebieden. Versie 2007. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

³⁰ Een "sense of urgency" is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van Antwoord (2007).

³¹ Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 contourennotitie. Kaders voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden geëvalueerd en zo nodig kunnen worden bijgesteld (zie ook Nota van Antwoord, paragrafen 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en soorten waar het gebied voor is aangewezen niet in gevaar komt. De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of de soort. Ook bij de formulering van een doel voor vogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt het erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een gunstige staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Recreatie en toerisme

Beseft wordt dat Willinks Weust onderdeel uitmaakt van het Achterhoekse toeristische product. De bossen zijn een trekpleister voor toeristen. Het toeristische bedrijfsleven vindt dat de aard van het gebied zo moet blijven. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragrafen 4.1.3 en 4.1.4 van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden.

Dit specifieke gebied is een natuurgebied waar ondanks de toeristische druk bepaalde natuurwaarden zich nog steeds in een gunstige staat van instandhouding bevinden. Niettemin is het door de ongunstige staat van instandhouding van blauwgraslanden (H6410) noodzakelijk om een herstelopgave te formuleren. Wanneer er een herstelverplichting is, dient bij de te nemen maatregelen rekening te worden gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Bij het formuleren van de instandhoudingsdoelstellingen is dat gedaan. Het afwegen van ecologie en economie gebeurt ook in het stelsel van vergunningverlening. Zie verder paragraaf 3.5 van de Nota van Antwoord.

Complementaire doelen

De analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrichtlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten³² en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven. Het is voor de selectie of ecologische onderbouwing van een Natura 2000-gebied niet noodzakelijk dat de aanwezige natuurwaarden op kaart worden aangegeven. Wel wordt in paragraaf 4.4 van deze Nota van toelichting een globale, niet-uitputtende, omschrijving gegeven van de verspreiding van de habitattypen en soorten in dit gebied.

---

³² Zie voor een overzicht van de bronnen onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit. Met betrekking tot de vraag op welke wijze de gunstige staat van instandhouding voor een bepaald habitatype of een bepaalde soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype of de betreffende soort een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument (2006). De kernopgaven zijn in deze procedure dan ook niet aan inspraak onderhevig.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Indien een soort of habitatype landelijk in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, betekent dit niet automatisch dat in alle gebieden waar de betreffende waarde voorkomt hiervoor een hersteldoelstelling moet worden geformuleerd. In de Natura 2000 contourennotitie (2005) en het Natura 2000 doelendocument (2006) staan de hoofdlijnen voor het formuleren van de Natura 2000 doelen uitgewerkt. Daarmee is het Europese kader toegespitst op de Nederlandse situatie. Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een soort. Voor soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle vogels zijn hierbij richtinggevende aantallen genoemd. Deze dienen als (minimale) draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de meeste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de soort te verbeteren. Voor verspreid voorkomende habitatypes en soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor een aantal habitatypes is in het Natura 2000 doelendocument de expliciete keuze gemaakt om niet te streven naar een gunstige staat van instandhouding (Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 138).

Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

Monitoring

Het ministerie van Economische Zaken (EZ) is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitatypes op landelijk niveau. Het ministerie van EZ zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf in de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met de betrokken bevoegde gezagen (ministerie van EZ, ministerie van Infrastructuur en Milieu, ministerie van Defensie en de provincies (Interprovinciaal Overleg)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrichtlijngebied. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de

(minimaal) benodigde oppervlakte leefgebied en/of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitatypen per gebied. In de Nota's van toelichting bij de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of herstelopgave geldt. Zo is bijvoorbeeld een behoudopgave geformuleerd als er onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze plannen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden³³. Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. Daartoe behoren de maatregelen die vallen onder het Subsidiestelsel Natuur- & Landschapsbeheer (vanaf 2010) en de provinciale subsidieregelingen zoals de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL). Verder is er in het kader van het LIFE+-programma vanuit de Europese Commissie geld beschikbaar voor overheden en NGO's voor co-financiering van de ontwikkeling, implementatie, monitoring, evaluatie en communicatie van het Europees milieu- en natuurbeleid en van wetgeving op dit gebied, bijvoorbeeld voor projecten die gericht zijn op maatregelen voor behoud en herstel van Natura 2000-waarden.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker meent dat onvoldoende is aangetoond dat uitbreiding van Willinks Weust met nieuwe natuur noodzakelijk is om bedreigde en schaarse habitatypen en leefgebieden van soorten te herstellen. De inspreker is van mening dat van schaarste of bedreiging geen sprake is voor habitatypen vochtige heiden, hogere zandgronden (H4010A), jeneverbessstruwelen (H5130) en oude eikenbossen (H9190). De staat van instandhouding is voor deze typen namelijk "matig ongunstig". De staat van instandhouding van de typen eiken-haagbeukenbossen, hogere zandgronden (H9160A), heischrale graslanden (H6230), blauwgraslanden (H6410) en kalkmoerassen (H7230) wordt aangemerkt als "zeer ongunstig". De inspreker merkt op dat de bepaling van de staat van instandhouding van eiken-haagbeukenbossen en kalkmoerassen slechts gebaseerd zijn op bronnen uit respectievelijk 1991 en 1993. Voor heischrale graslanden en blauwgraslanden wordt geen bron genoemd.

Meerdere insprekers menen dat de benoeming van nieuwe natuur niet gebaseerd mag worden op één bron van ruim 15 jaar oud. De insprekers menen dat daarmee onvoldoende wordt aangetoond dat habitatypen baat hebben bij uitbreiding met nieuwe natuur.

Meerdere insprekers menen dat vochtige heiden, hogere zandgronden, heischrale graslanden, blauwgraslanden en kalkmoerassen niet (meer) in het gebied voorkomen. De insprekers menen daarom dat de verruiming van Willinks Weust met nieuwe natuur overbodig is. De toegevoegde cultuurgrond is optimaal als agrarisch productiemiddel in gebruik waardoor planten- en diersoorten behorende bij deze habitatypen niet voorkomen.

³³ De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

De zienswijzen zijn deels overgenomen. Voor de algemene informatie over meebegrenzen van nieuwe natuur wordt verwezen naar paragraaf 3.1 van deze bijlage C. In paragraaf 3.2 wordt specifiek ingegaan op de deelgebieden nieuwe natuur in Willinks Weust.

Nederland heeft vanuit de Habitatrictlijn de verplichting om de habitattypen in een gunstige staat van instandhouding te houden of brengen. Voor de genoemde habitattypen met een "matig ongunstige" staat van instandhouding is er dus wel degelijk sprake van bedreiging en schaarste.

De bronnenlijst aan het eind van ieder habitatype in het Natura 2000-profielendocument, waarnaar verwezen wordt, geeft de algemeen gebruikte bronnen en de specifieke bronnen aan die gebruikt zijn voor het opstellen van het profielendocument van het betreffende habitatype. Echter, voor de habitattypen is in belangrijke mate geput uit de gegevens van consultatiebijeenkomsten, de resultaten van de informele inspraakronde, de databank bij Alterra (SynBiosis) en het databestand van Staatsbosbeheer. In het profielendocument (2008) staat een nadere onderbouwing van de staat van instandhouding per habitatype. Het habitatype kalkmoerassen (H7230) is momenteel inderdaad niet aanwezig in Willinks Weust. Voor het voorkomen van heischrale graslanden en blauwgraslanden wordt verwezen naar paragraaf 4.4 van deze Nota van toelichting. Habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* is niet in het gebied aanwezig en derhalve is geen instandhoudingsdoelstelling meer voor dit gebied opgenomen (zie bijlage B.1 van deze Nota van toelichting).

Een inspreker meent dat het habitatype heischrale graslanden (H6230) in het ontwerp-aanwijzingsbesluit ontbreekt: dit type komt zowel in een zeer kleinschalig complex met blauwgrasland als meer gescheiden hiervan voor. Ontwikkelingsperspectief is volgens de inspreker aanwezig in delen van meebegrensd (deels voormalig) landbouwareaal waar sprake is van beïnvloeding door aangerijkt grondwater en/of ondiepe keileemgrond.

De zienswijze is deels overgenomen. Het doel voor heischrale graslanden was reeds in de aanmelding en het ontwerpbesluit opgenomen. De doelstelling van het habitatype is ten opzichte van het ontwerpbesluit aangepast naar "uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit" (zie ook bijlage B.3). Binnen de begrenzing van het gebied zijn hier potenties voor. In het beheerplanproces wordt deze instandhoudingsdoelstelling verder in omvang, ruimte en tijd uitgewerkt.

Een inspreker geeft aan dat voor habitatype blauwgraslanden (H6410) een uitbreiding van de oppervlakte wordt nagestreefd. De inspreker pleit ervoor de instandhoudingsdoelstelling te wijzigen in "behoud oppervlakte en kwaliteit". Volgens de inspreker wordt in de Natura 2000-contourennotitie namelijk aangegeven dat in beginsel de bestaande kwaliteit en omvang wordt gehandhaafd. Ook ontbreekt een wetenschappelijke onderbouwing voor de noodzaak van de uitbreiding van de oppervlakte van dit habitatype in Willinks Weust, aldus de inspreker.

De zienswijze is niet overgenomen. Vanuit de Habitatrictlijn bestaat de verplichting alle habitattypen in een gunstige staat van instandhouding te houden of brengen. De staat van instandhouding van het habitatype blauwgraslanden is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan en luidt: "uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit". In Willinks Weust zijn goede potenties voor uitbreiding van de oppervlakte, de doelstelling is dus niet aangepast zoals inspreker vraagt. In het beheerplanproces wordt de instandhoudingsdoelstelling nader in omvang, ruimte en tijd uitgewerkt.

Meerdere insprekers merken ook op dat kalkmoerassen (H7230) in 1936 voor het laatst zijn waargenomen in Willinks Weust. De insprekers menen dat onvoldoende is aangetoond dat dit habitatype zich kan ontwikkelen in Willinks Weust en verzoeken daarom het complementaire doel voor dit habitatype te verwijderen.

De zienswijzen niet zijn overgenomen. De analyse van de implementatie van Natura 2000 in Nederland (Kamerstuk 32670 nr. 24) laat zien dat de bescherming van complementaire doelen onder het Natura 2000-regime niet expliciet door de Vogel- en Habitatrictlijn wordt voorgeschreven. Daarom zullen deze doelen dan ook niet langer in de aanwijzingsbesluiten worden opgenomen.

Een inspreker meent dat het habitattype oude eikenbossen (H9190) in aanwezigheid en ontwikkelingsperspectief van ondergeschikt belang is. De inspreker verzoekt dit habitattype te schrappen.

De zienswijze is overgenomen. In afwijking van het ontwerpbesluit (2007) is het gebied niet aangewezen voor het habitattype oude eikenbossen. Het betreffende bosgedeelte blijkt een overgang van eiken-haagbeukenbos (H9160) naar beuken-eikenbossen met hulst (H9120). Zie verder bijlage B.1 van de Nota van toelichting.

Meerdere insprekers zijn het niet eens met het opnemen van een instandhoudingsdoelstelling voor de kamsalamander (H1166) in het ontwerp-aanwijzingsbesluit. De insprekers menen dat de soort in grote delen van Nederland voorkomt en ook in een brede ring rondom Winterswijk en twijfelen daarom aan het nut van de aanwijzing. Bovendien wijzen de insprekers er op dat minder dan 2% van de landelijke populatie in Willinks Weust voorkomt. Dit achten de insprekers zodanig weinig, dat de aanwijzing in verhouding te veel beperkingen zal opleggen aan de agrarische gronden. Andere insprekers menen dat de kamsalamander helemaal niet in Willinks Weust voorkomt.

De zienswijzen hebben niet tot aanpassing van het besluit geleid. Ook voor gebieden die niet tot de vijf (of tien gebieden bij prioritaire habitattypen en soorten) belangrijkste gebieden behoren en tot selectie hebben geleid, maar waar de soort wel in het gebied voorkomt, zullen instandhoudingsdoelstellingen moeten worden opgesteld. De kamsalamander is zowel voor als na 2000 regelmatig (2001, 2002, 2004, 2006 en 2007) in Willinks Weust waargenomen en komt vrij algemeen in het gebied voor. Tevens is er in verschillende jaren, waaronder 2006 en 2007, op diverse locaties voortplanting vastgesteld. Gezien er sprake is van een bestendige populatie zal de instandhoudingsdoelstelling niet komen te vervallen.

5 REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Er wordt door diverse insprekers gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor de agrarische ondernemers rondom het Natura 2000-gebied Willinks Weust. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie met de Kaderrichtlijn Water en de relatie met bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen zoals het Uitwerkingsplan Winterswijk-Oost/Reconstructieplan Achterhoek en Liemers.

Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt.

In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten.

Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij³⁴ werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermd natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermd natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van

³⁴ Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

dat beschermd natuurmonument ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermd natuurmonument blijven gewoon van kracht en kunnen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Zie voor verdere toelichting met betrekking tot beschermd natuurmonumenten paragraaf 5.6 Beschermd natuurmonumenten van de Nota van toelichting.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals fietsen, wandelen of het laten loslopen van de hond. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen, welke instandhoudingsdoelstellingen gelden en wat de grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten in en om Natura 2000-gebieden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant versturend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

In de wet is op deze vergunningplicht een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik. Bestaand gebruik is als gevolg van de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 door de Crisis- en herstelwet altijd vergunningvrij, tenzij het gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als *"gebruik dat op 31 maart 2010 bekend is, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag."*

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen een significant effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen draagt het bevoegd gezag de verantwoordelijkheid dat er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het bevoegd gezag het bestaande gebruik wordt stilgelegd.

In het beheerplan zal het bestaande gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden.

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechtelijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen³⁵, provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort

³⁵ Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

Relatie met stikstof

Stikstof is een groot probleem bij de implementatie van Natura 2000 en daarmee het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Van de 166 aangewezen natuurgebieden in Nederland zijn er 133 stikstofgevoelig. In Nederland wordt het probleem van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden zwaarder gevoeld dan in de ons omringende landen. Dat heeft te maken met het feit dat we in een dicht bevolkt land leven, waarin kwetsbare natuur en bijvoorbeeld (snel)wegen dicht bij elkaar liggen. Om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen realiseren moet de neerslag van stikstof uit vooral landbouw, verkeer en industrie minder worden.

Tegen die achtergrond is het steeds moeilijker vergunningen te verlenen voor nieuwe economische activiteiten die tot extra uitstoot van stikstof (kunnen) leiden in en rond de natuurgebieden. Projecten kunnen alleen doorgang vinden indien aangetoond kan worden dat er geen verslechtering van de kwaliteit van de habitats³⁶ optreden en de instandhoudingsdoelstellingen van een gebied niet in gevaar komen.

In het Natura 2000-gebied Willinks Weust is het habitatype heischrale graslanden (H6230) het meest gevoelig voor stikstof³⁷.

In 2007 is het toetsingskader ammoniak en Natura 2000 vastgesteld. Met behulp van dit toetsingskader konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of er zich nieuwe bedrijven konden vestigen. In maart 2008 oordeelde de Raad van State dat dit toetsingskader onvoldoende zekerheid biedt over het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van het voormalig ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de Taskforce Trojan ingesteld. Deze Taskforce heeft vervolgens een handreiking opgeleverd waarmee het bevoegd gezag maatwerk kan leveren bij de beoordeling van (nieuwe) activiteiten. Deze maatwerkoplossing bleek echter niet altijd werkbaar in de praktijk. Vervolgens is de commissie Huys gevraagd om een advies. Samengevat luidde dit advies dat er ruimte is voor economische ontwikkeling in Natura 2000 gebieden mits wordt zeker gesteld dat ecologische en economische doelen gelijktijdig en in samenhang worden beschouwd. Om dat uitgangspunt in de praktijk toepasbaar te maken is er gestart met de programmatische aanpak stikstof (PAS).

Duidelijk is dat het stikstofprobleem te groot is voor één partij. Essentie is dat de PAS in beeld brengt wat de bijdrage op verschillende niveaus (generiek, provinciaal, gebiedsgericht) en van verschillende sectoren (landbouw, verkeer, industrie) is aan de oplossing van het probleem. Onder oplossing verstaan we het geleidelijk maar onvermijdelijk omlaag brengen van de stikstofdepositie, waardoor de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden, maar waarbij economische ontwikkelingen mogelijk blijven. Dit wil niet zeggen dat iedere economische ontwikkeling mogelijk blijft. Het incalculeren van ruimte voor economische ontwikkelingen (ontwikkelingsruimte) maakt onderdeel uit van de aanpak.

Meer informatie over de stand van zaken rond de PAS is te vinden op de website: <http://pas.natura2000.nl/>

---

³⁶ Het betreft zowel stikstofgevoelige habitattypen als stikstofgevoelige leefgebieden van Natura 2000-soorten.

³⁷ H.F. van Dobben, R. Bobbink, D. Bal en A. van Hinsberg, 2012. Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000. Wageningen, Alterra. Alterra-rapport

Kaderrichtlijn Water

Willinks Weust maakt deel uit van het stroomgebiedbeheerplan voor de Rijn-Delta³⁸ dat het in kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld is. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan in het stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water.

Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Tot gebiedsspecifiek maatwerk behoort bijvoorbeeld de door de waterschappen opgestelde Gewenste Grond en Oppervlakte Water Regimes (GGOR's)³⁹.

Waar nodig zullen de lokale watereisen en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen.

Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

Grensoverschrijdende gebieden

De aanwijzingsbesluiten (en ook de beheerplannen) worden opgesteld vanuit de nationale Natuurbeschermingswet. Er bestaan daarom geen grensoverschrijdende Natura 2000-gebieden. Wel zijn er Natura 2000-gebieden die aansluiten op Natura 2000-gebieden op Belgisch of Duits grondgebied. De Natuurbeschermingswet gaat echter niet over de grens heen. Er zal daarom een Nederlands beheerplan worden opgesteld dat enkel van toepassing is op het beschermde gebied op Nederlandse grond. Hierbij is samenwerking met het betreffende buurland een nadrukkelijk punt van aandacht. Zie ook Nota van Antwoord paragrafen 1.1.5 en 1.3.3.

Aangezien de Natuurbeschermingswet 1998 beperkt is tot Nederlands grondgebied, kan Nederland geen vergunningplicht worden opgelegd voor activiteiten die in een andere lidstaat plaatsvinden. Die andere lidstaat zal, volgens artikel 6 van de Habitatrichtlijn, zijn eigen nationale wetgeving moeten hanteren om te beoordelen of zo'n activiteit mogelijke gevolgen heeft voor een Nederlands Natura 2000-gebied. Andersom moet Nederland in het kader van een vergunningverlening een habitattoets uitvoeren, om te bepalen of activiteiten binnen onze landsgrenzen mogelijke effecten hebben op Natura 2000-gebieden in Duitsland of België. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 4.3.3.

---

³⁸ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/>

³⁹ De te nemen maatregelen voor grondwater worden gebiedsspecifiek vastgesteld via het GGOR in het stroomgebiedbeheerplan dat opgesteld wordt naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water (EU-richtlijn voor waterkwaliteit).

6 REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

6.1 ALGEMEEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige landgebruik ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. In een ander verband wordt er zorg uitgesproken over de bescherming van soorten als de kamsalamander (H1166). Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende insprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

De Nota van Antwoord gaat in paragraaf 1.4 in op de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. De onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet.

Een verbijzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld ("koppelingsafspraken"). De provincies zijn voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de betrokken partijen in de gebieden concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. Deze afspraak beoogde draagvlak te creëren voor de beheerplannen en de implementatie daarvan en meer inzicht te geven in de haalbaarheid en betaalbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzing. De besluitvorming over de definitieve aanwijzingsbesluiten van deze gebieden is daarom uitgesteld tot na 1 september 2009. In het kader van de "koppelingsafspraken" hebben de provincies tot 1 september 2009 de mogelijkheid gehad om gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen in te dienen die voortkwamen uit de opgestelde concept-beheerplannen. De wijzigingsvoorstellen zijn in samenhang met de zienswijzen en op eenzelfde manier, zorgvuldig in overweging genomen. Bij brief van 26 januari 2010 zijn de provincies op de hoogte gebracht van hoe de minister voornemens is met de voorstellen van de provincies in het definitieve besluit om te gaan. Binnen het reguliere proces van de aanwijzing zijn alle overige zienswijzen behandeld.

Voor de gebieden waarvoor op 1 september 2009 nog geen concept-beheerplan was opgesteld, geldt dat evident nieuwe inzichten uit het beheerplanproces eveneens in het reguliere aanwijzingstraject zijn meegenomen, ook hier met inachtneming van de ingediende zienswijzen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Het aanwijzingsbesluit legt - naast de begrenzing - de instandhoudingsdoelstellingen vast waarvoor het gebied als Natura 2000-gebied is aangewezen. De instandhoudingsdoelstellingen geven op hoofdlijnen duidelijkheid over het ambitieniveau (zie ook paragraaf 4.1 van deze bijlage), in termen van "behoud" en "uitbreiding"/"verbetering" van de omvang en kwaliteit van betreffende aangewezen habitatype of leefgebied van een (vogel)soort. De uitwerking in omvang, ruimte en tijd van de instandhoudingsdoelstelling(en) uit het aanwijzingsbesluit, is een thema dat in een beheerplan thuishoort. Als er voor het realiseren van deze instandhoudingsdoelstellingen bepaalde specifieke maatregelen nodig zijn, dan behoort dit ook in het beheerplan geregeld te worden. Dat kan betekenen dat er ook maatregelen buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied genomen moeten worden.

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste ecologische randvoorwaarden ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) overeenkomstig het beheerplan kan worden uitgeoefend. Kan het bestaand gebruik niet overeenkomstig het beheerplan uitgeoefend worden en zorgt het bestaand gebruik ervoor dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert of dat er door het bestaand gebruik storende factoren optreden die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen een significant effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, dan moet het bevoegd gezag passende maatregelen treffen. Het bevoegd gezag kan dan de aanschrijvingsbevoegdheid gebruiken.

De opstellers van het beheerplan zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen zal dan een eventuele aanschrijving plaats moeten vinden indien blijkt dat er toch (significante) negatieve effecten zijn op de instandhoudingsdoelstellingen.

Jacht, wildbeheer en schadebestrijding worden gereguleerd door de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat zienswijzen over dit onderwerp geen directe relatie hebben met de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, maar met de bepalingen van de Flora- en faunawet. De huidige regels voor jacht en wildbeheer volgens de Flora- en faunawet zijn door de aanwijzing als Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Over wildbeheer en schadebestrijding zijn afspraken gemaakt in het Faunabeheerplan. Zie verder paragraaf 6.4.2 van de Nota van Antwoord.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht, zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Voor dit gebied is dat Dienst Landelijk Gebied namens het Rijk.

Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden of vertegenwoordigers te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen de voortouwnemer of hun vertegenwoordigers te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

6.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

Een inspreker meent dat voor het herstel van de habitattypen van Willinks Weust het verwachte effect van de waterhuishoudkundige maatregelen te hoog wordt ingeschat. Volgens de inspreker valt er meer effect te behalen door het uitvoeren van interne maatregelen. De inspreker geeft aan dat kalk in de bovengrond aanwezig is. Deze kalk komt zowel van nature voor en is gedeponeed tijdens graafwerkzaamheden aan Staringputten en de steengroeve. De aanwezigheid van de steengroeve heeft volgens de inspreker niet het hydrologische effect dat in het KIWA-document (KIWA en EGG, 2006, Knelpunten- en kansenanalyse van Natura 2000 gebieden) wordt voorgesteld. Daarnaast meent de inspreker dat het stoppen van de bemaling van de steengroeve zal leiden tot het verdwijnen van de daar aanwezige populaties kamsalamander (H1166) en rugstreeppad.

De zienswijze heeft niet tot aanpassingen van het besluit geleid.

Zowel interne als (eventuele) externe waterhuishoudkundige maatregelen zijn in het beheerplan aan de orde. Het genoemde onderwerp kan bij het opstellen van het beheerplan worden ingebracht, zodat daar de afweging gemaakt kan worden welke waterhuishoudkundige maatregelen meest optimaal zijn. Ook voor de

kamsalamander geldt dat maatregelen ten behoeve van het behoud van het leefgebied en de populatie ter sprake komen tijdens de beheerplanprocedure. Het aanwijzingsbesluit noemt in principe geen maatregelen die noodzakelijk zijn om de doelen te verwezenlijken.

Een inspreker vreest de hoge kosten die gemoeid zijn met de financiering van maatregelen met een lange looptijd, zoals bewaking van de aangewezen gebieden. De inspreker vraagt ook naar de invulling van deze bewaking door de overheid nu een deel van de gronden privé-eigendom zijn.

De genoemde zaken behoren geregeld te worden in een handhavingsparagraaf in het beheerplan. Verder kan nog worden opgemerkt dat een grondeigenaar niet aansprakelijk gehouden kan worden voor de kosten, die verbonden zijn aan handhaving en controle van de noodzakelijke beheermaatregelen.

7 REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrictlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De

bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de Staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

21 juni 1988

No. NMF/N88-6013

Dir.-Gen. Landelijke
Gebieden en Kwaliteitszorg
Directie Natuur, Milieu en
Faunabeheer

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied, te noemen "Willink's Weust en Heksenbos", gelegen in de gemeente Winterswijk, voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis, en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument bestaat uit een als beschermd natuurmonument en een als staatsnatuurmonument aan te wijzen deel;

dat de als beschermd en staatsnatuurmonument aan te wijzen delen een onderdeel vormen van het "Plateau van Winterswijk" en in geologisch, geomorfologisch en biologisch opzicht één samenhangend geheel vormen;

dat het als beschermd natuurmonument aan te wijzen deel bestaat uit loofbos waaronder hakhout, alsmede enkele percelen (schraal)grasland;

dat in het gehele natuurmonument de zogeheten Muschelkalk (schelpkalk) lokaal aan de oppervlakte komt;

dat het natuurmonument niet alleen door de daaruit volgende grote afwisseling tussen kalkrijk en kalkarm, maar bovendien door de grote verschillen tussen droog en vochtig zand en leem substraat, gekenmerkt wordt door een grote afwisseling in gradiëntsituaties op micro-niveau;

dat deze afwisseling in gradiëntsituaties heeft geleid tot een grote verscheidenheid aan plantengemeenschappen waarvan een aantal minder algemene tot zeldzame plantesoorten deel uitmaken;

dat het gebied faunistisch met name van belang is voor zeldzame vlindersoorten, alsmede voor diverse soorten amfibieën;

dat het natuurmonument ook uit een oogpunt van natuurschoon van betekenis is gezien zijn ligging en zijn grote afwisseling in vegetatietypen;

- Overwegende -

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het onderhavige natuurmonument, dat hieronder niet alleen de hierboven genoemde waarden moeten worden verstaan, maar ook de hydrologische gesteldheid, de opbouw van het bodemprofiel, alsmede de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gelet op artikel 7 en artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

Gezien de beschikking van 22 juni 1987, No. NMF/N87-4722, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het gebied "Willink's Weust en Heksenbos";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Gelderland ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

BESLUIT:

- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied, bekend onder de naam "Willink's Weust en Heksenbos", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Winterswijk, sectie C nummers 999 gedeeltelijk, 1000, 1001, 1002, 1006, 1007, 1008, 1012, 2676 gedeeltelijk, 2768, 2769, 2871, 4159 gedeeltelijk, 4169, 4171, 4172, 4173, 4174, 4175 en 4176, een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN110/SN65.
- II. Bij deze aanwijzing gaat een toelichting, die in samenhang met deze beschikking moet worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

's-Gravenhage, 21 juni 1988

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ,
Voor deze,
DE SECRETARIS-GENERAAL,

TOELICHTING BEHORENDE BIJ BESCHIKKING NMF/N88-6013

1. Inleiding

Het natuurmonument "Willink's Weust en Heksenbos" is gelegen op het plateau van Winterswijk in de gelijknamige gemeente en bestaat uit een als staatsnatuurmonument (19 ha) en een als beschermd natuurmonument (11 ha) aangewezen deel.

Het natuurmonument bestaat grotendeels uit loofbos. Vanwege de Middeneuropese klimaatsomstandigheden en de grote afwisseling tussen kalkarm en kalkrijk en droog en vochtig kent het gebied een grote botanische rijkdom.

Met de onderhavige beschikking wordt aangewezen als beschermd natuurmonument het gedeelte dat niet eigendom is van de Staat. Het gedeelte dat eigendom is van de Staat is aangewezen als staatsnatuurmonument.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis en natuurschoon

Op het plateau van Winterswijk komt, evenals in Zuid Limburg, op een aantal plaatsen gesteente ouder dan het pleistoceen aan de oppervlakte, namelijk Muschelkalk, ook wel schelpkalk genoemd. Op de schelpkalklaag, die op een wisselende diepte ligt, bevindt zich een laag keileem. Het grondwater stagneert op de schelpkalk, zodat een gedifferentieerd patroon van vocht- en kalkgradiënten is ontstaan. Het gebied heeft een sterk wisselende bodemstructuur, dat globaal varieert van hoger gelegen kalkrijke lemige dekzandbodems tot lager gelegen, min of meer vochtige en lokaal moerassige bodems.

Als gevolg van de variatie in het abiotisch milieu vertoont de vegetatie van het beschermd natuurmonument een grote verscheidenheid.

Ongeveer de helft van het loofbos bestaat uit min of meer vochtige Elzenhakhout en Berkenbroekbos met plantesoorten als Moerasspirea, Wederik, IJle zegge, Kale jonker, Leverkruid, Pitrus, Framboos, Gewoon glidkruid, Egelboterbloem, Kleine valeriaan, Melkeppe, Watermunt, Glad walstro en Moeraswalstro. Opvallend is het voorkomen van Hazelaar in de struiketage, hetgeen duidt op een rijker bodemtype. Hier en daar staan enkele naaldbomen, waaronder enkele zeer oude Grove dennen, alsmede Amerikaanse eik en Vogelkers. De open plekken in dit loofbosgedeelte zijn opvallend rijk begroeid met Kleine valeriaan. Het oostelijk deel is in floristische en vegetatiekundig opzicht het meest waardevolle deel en heeft duidelijk kenmerken van het Elzen-Essen-onderverbond en het Eiken-Haagbeukenverbond. De kalklaag ligt op afwisselende diepten, hetgeen aan de vegetaties te herkennen is.

De volgende minder algemene en zeldzame plantesoorten worden aangetroffen: Slanke sleutelbloem, Heelkruid, Heksenkruid, Gulden roede, Meidoorn, Sleedoorn, Gulden boterbloem en Bosanemoon. In de struiketage komt de Hazelaar veel voor, afgewisseld met Haagbeuk.

Op de overgangen tussen bos en de open stukken zijn mantelgezelschappen aanwezig met Sleedoorn.

Op een open plek in het bos is op de moerassige tot zandige, vochtige bodem een rijk ontwikkelde ruigtekruidenvegetatie aanwezig met Leverkruid, Gele lis, Riet, Kale jonker, Wateraardbei, alsmede Wilgenstruweel.

In het oosten en westen van het beschermd natuurmonument liggen twee struikjes grasland die een integrerend onderdeel vormen van het als staatsnatuurmonument en beschermd natuurmonument aangewezen gebied.

In entomologisch opzicht is het gebied zeer waardevol door het voorkomen van een groot aantal minder algemene tot zeldzame vlindersoorten, kevers en libellen. Van de vlinders kunnen genoemd worden Bruine vuurvlinder, Gehakelde aurelia, Landkaartje, Heideblauwtje, Icarusblauwtje, Bruin blauwtje, Kleine ijsvogelvlinder, Bontzandoogje en Heidevlinder.

Het voorkomen van de Hazelworm, de Vuursalamander, de Kleine watersalamander en de Rugstreeppad maken dat het gebied ook herpetologisch van betekenis is. Als broedgebied is het natuurmonument van belang voor de Kneu en de Goudvink.

In het gebied kunnen voorts de Haas, Ree, Eekhoorn, Wezel en Hermelijn worden aangetroffen.

Het natuurmonument is door zijn grote afwisseling en karakteristieke kleinschaligheid van belang uit een oogpunt van natuurschoon.

3. Begrenzing

De begrenzing van het gehele natuurmonument (zowel het als beschermd en het als staatsnatuurmonument aangewezen deel) is bepaald aan de hand van de aanwezige natuurwetenschappelijke waarden. In het noordwesten grenst het natuurmonument aan de steengroeve, vervolgens loopt de grens langs de steengroeveweg en buigt bij de onverharde weg naar het zuiden, langs de bosrand en de houtwallen, en verder langs het onverharde pad in het westen tot aan de steengroeve.

Voor de exacte begrenzing van het beschermd natuurmonument wordt verwezen naar de opsomming van de kadastrale percelen in de beschikking en naar de bij de beschikking behorende kaart BN0110/SN65.

4. Bescherming krachtens andere instrumenten

Volgens het vigerende streekplan Oost-Gelderland is het onderhavige gebied op de bijbehorende plankaart gedeeltelijk aangeduid als "Landelijk Gebied I" (natuur- en bosgebieden met zeer grote natuurwetenschappelijke waarden) en gedeeltelijk als "Landelijk Gebied II" (agrarisch gebied met natuurwetenschappelijke en landschappelijke waarden).

Volgens het in voorbereiding zijnde ontwerp herziening streekplan Oost-Gelderland, dient voor het gebied van Winterswijk het beleid gericht te zijn op het behoud van het kleinschalige karakter, op het behoud van de natuurwaarden, op voortzetting van een daarmee verweven agrarisch en bosbouwkundig gebruik, alsmede op bevordering van recreatief gebruik.

Volgens het vigerende Plan in Hoofdzaken van de gemeente Winterswijk, goedgekeurd door het College van Gedeputeerde Staten in Gelderland op 8 maart 1961, is het gebied, waarvoor een aanwijzing in overweging is genomen, grotendeels bestemd tot Natuurgebied. Op deze gronden is geen bebouwing toegestaan. Het meest westelijk gelegen perceel is bestemd tot Agrarische Grond. Bij Koninklijk Besluit d.d. 1 juli 1985 is aan het gehele bestemmingsplan Buitengebied (1975) goedkeuring onthouden. Volgens dit bestemmingsplan waren de betrokken gronden gedeeltelijk bestemd tot "Natuurgebied" en gedeeltelijk tot "Agrarisch Productiegebied C van grote landschappelijke waarde". Het op 8 augustus 1974 door de Raad van de gemeente Winterswijk genomen voorbereidingsbesluit heeft nog steeds rechtskracht, onder meer voor het onderhavige gebied.

De bescherming van genoemd Plan in Hoofdzaken van de gemeente Winterswijk beperkt zich nagenoeg tot bouwactiviteiten, terwijl krachtens het voorbereidingsbesluit enige ruimtelijk relevante handelingen vergunningplichtig zijn gesteld.

Deze bestemmingsregelingen bieden weliswaar bescherming, maar deze bescherming beperkt zich tot enkele ruimtelijk relevante handelingen terwijl andere ruimtelijk relevante handelingen

alsmede overige handelingen van invloed kunnen zijn op de waarden van het natuurmonument. Bovendien biedt het bestemmingsplan in tegenstelling tot de Natuurbeschermingswet geen mogelijkheid om het beheer te regelen. Toepassing van de Natuurbeschermingswet opent via artikel 14 de mogelijkheid om het beheer middels een beheersplan te regelen.

5. Gebruik en rechtsgevolgen

Gebruik en beheer

Het huidige gebruik van het bos is zeer extensief, dat wil zeggen dat in de bosopstand nauwelijks of niet ingegrepen wordt. De twee in het gebied liggende graslandjes kadastraal bekend gemeente Winterswijk, sectie C, nr. 4159 ged. en nr. 1012 worden geëxploiteerd ten behoeve van het agrarisch bedrijf.

Het tweede perceel is in 1986 gescheurd en opnieuw ingezaaid. Het genot van de jacht is verhuurd aan de vaste gebruiker van het natuurmonument.

Door toepassing van de Natuurbeschermingwet is het niet alleen mogelijk het behoud van het huidige natuurschoon en de natuurwetenschappelijke waarden te waarborgen, maar kan eveneens het beheer in het onderhavige gebied zodanig worden bijgestuurd, dat deze waarden verder worden ontwikkeld.

In de volgende paragrafen zal worden aangegeven op welke wijze instandhouding en ontwikkeling kan worden gerealiseerd door middel van de rechtsgevolgen van de aanwijzing.

Rechtsgevolgen ex artikel 12

Volgens artikel 12 van de Natuurbeschermingswet is het verboden zonder vergunning handelingen te verrichten of te gedogen die schadelijk zijn voor het natuurschoon of voor de natuurwetenschappelijke betekenis van een beschermd natuurmonument. Onder de werking van dit artikel vallen niet alleen schadelijke handelingen die binnen het natuurmonument worden verricht maar ook handelingen die buiten het natuurmonument plaatsvinden en schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke waarden van het natuurmonument. Hierbij moet met name gedacht worden aan handelingen die de waterhuishouding beïnvloeden.

Voor het overige zal de aanwijzing geen merkbare invloed hebben op de huidige bedrijfsvoering van de aanliggende landbouwbedrijven en de aangrenzende kalksteengroeven.

In het algemeen kan gesteld worden dat het huidig gebruik zoals dat plaatsvindt door de eigenaar en de gebruiker geen schadelijke effecten als bedoeld in artikel 12 veroorzaakt en derhalve niet aan vergunning is gebonden.

Hoewel het moeilijk is om van te voren exact aan te geven welke handelingen al dan niet schadelijk zullen zijn en derhalve vergunningsplichtig, wordt om de gedachten enigszins te bepalen hierna een aantal handelingen opgesomd waarvoor gelet op de daarvan te verwachten gevolgen een vergunning aangevraagd moet worden. Deze lijst is niet volledig.

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet;
- Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voertuigen, caravans, kampeerauto's of tenten;
- Planten van bomen of struiken;
- Vellen, rooien, snoeien, kappen, branden of anderszins beschadigen van hout- of struikgewas;
- Berijden of stallen van voertuigen en bromfietsen anders dan voor het agrarisch en bosbouwkundig gebruik;
- Beoefenen van buitensport (motorsport, model vliegtuigsport, fietscross, countrycross, houden van wedstrijden of racen met motorrijtuigen of bromfietsen);
- Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse constructies, installaties of apparatuur;
- Opslaan, storten, bergen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, stoffen of producten;
- Aanleggen of verharden van wegen, paden, bodem of parkeergelegenheden of het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen;
- Ontgronden, bodem verlagen, ophogen en egaliseren;
- Handelingen, welke wijziging van de waterhuishouding of (grond)waterstand beogen, ten gevolge hebben of ten gevolge kunnen hebben, zoals het graven, verbreden, verdiepen, verleggen of dichten van watergangen, of het aanleggen van kunstwerken;
- Aanleg van drains, plassen of vijvers, of het vergroten of dichten daarvan;
- Verrichten van handelingen, welke wijziging of intensivering van het bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge (kunnen) hebben;
- Scheuren en/of fraisen, of diepploegen van grasland of andere verstoringen van het bodemprofiel, ontginnen van moerassige laagten of van bos;
- Het gebruik van bestrijdingsmiddelen, groei- of stoorstoffen en van organische of anorganische meststoffen;
- Het beweiden van bos;
- Begrazing met paarden;
- Aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen, zoals caravan- of kampeerterreinen, lig- of speelweide, lig- of speelstrand, picknickplaatsen, dagcampings, enz.;

Geen vergunning is vereist voor handelingen, die thans door de eigenaar en de gebruiker in het kader van het huidige, agrarische gebruik van het grasland worden verricht. Evenmin is vergunning vereist voor het beoefenen van de jacht, mits de jachtdruk niet verhoogd wordt.

Het uitvoeren van normale onderhoudswerkzaamheden aan de Vassenveldsebeek en de Afwatering van de Bekeringswieste is niet vergunningplichtig. Het gaat hierbij in casu om het 2 x per jaar schonen en het 1 x per 5 à 10 jaar op diepte brengen van genoemde watergangen.

Handelingen die intensivering van het hiervoor genoemd gebruik en onderhoud tot gevolg (kunnen) hebben zijn echter wel vergunningplichtig.

Het aanvragen van een vergunning dient krachtens artikel 13, eerste lid, per aangetekende brief aan de Minister van Landbouw en Visserij te geschieden.

Omdat het in het praktijk voor betrokkenen vaak moeilijk is te beoordelen of in een bepaald geval een vergunning verplicht is, wordt dringend aangeraden daarbij de hulp van consulent Natuur, Milieu en Faunabeheer in te roepen.

Rechtsgevolgen ex artikel 6

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het natuurmonument ofwel de recreanten en geldt niet voor de eigenaar en gebruiker en hun huisgenoten.

Zo is het op grond van dit artikel bijvoorbeeld verboden eieren te rapen of honden los te laten lopen in het gebied. Overigens is het gebied niet vrij toegankelijk voor wandelaars.

Rechtsgevolgen ex artikel 14 (beheersplan)

Volgens artikel 14 van de Natuurbeschermingswet kan de Minister in overeenstemming met de eigenaar en de gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan vaststellen, dat het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke waarden ten doel heeft. Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor in het beheersplan neergelegde handelingen géén vergunning vereist. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteit van het natuurmonument.

Aan de betrokkenen kan een vergoeding worden toegekend voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten of lasten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

Het ligt in de bedoeling om de totstandkoming van een beheersplan voor het onderhavige gebied te bevorderen. De uitgangspunten daarvoor zijn de volgende.

Het is onder meer gewenst, dat exoten en naaldbomen, met uitzondering van Jeneverbos en Taxus, geleidelijk worden vervangen door inheemse loofhoutsoorten. Overwogen kan worden het periodieke beheer van het opgaande loofbos te beperken tot dunningen op zeer kleine schaal en het elzenhakhout op experimentele schaal opnieuw in cultuur te nemen. De ruigtekruidenvegetatie op de open plaats in het opgaand loofbos zou jaarlijks gemaaid kunnen worden, het maaisel dient te worden afgevoerd. De randen van deze open plaats dienen ongemaaid te blijven. Het is wenselijk dat de graslandjes door middel van een extensief beheer worden verschaald.

6. Inlichtingen

De Consulent Natuur, Milieu en Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw en Visserij is gaarne bereid alle gewenste inlichtingen te verstrekken. Het kantoor van de Consulent in de provincie Gelderland is gevestigd te Arnhem, Rosendaalsestraat 64, 6824 CM ARNHEM, Postbus 9079, 6800 ED ARNHEM, telefoon 085-579111.

Directie Natuur, Milieu en Faunabeheer
nmf17

MINISTERIE VAN
LANDBOUW EN VISSERIJ

21 juni 1988

No. NMF/N88-6014

Dir.-Gen. Landelijke
Gebieden en Kwaliteitszorg
Directie Natuur, Milieu en
Faunabeheer

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ

Overwegende, dat het gebied, te noemen "Willink's Weust en Heksenbos", van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onder b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, Burgemeester en Wethouders van Winterswijk en Gedeputeerde Staten van Gelderland;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van voornoemde wet;

BESLUIT:

Het op de bij deze beschikking behorende kaart SN65/BN110 met een arcering aangegeven gedeelte van "Willink's Weust en Heksenbos" wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

's-Gravenhage, 21 juni 1988

DE MINISTER VAN LANDBOUW EN VISSERIJ,
Voor deze,
DE SECRETARIS-GENERAAL,

1. Inleiding

Het natuurmonument "Willink's Weust en Heksenbos" is gelegen op het plateau van Winterswijk in de gelijknamige gemeente en bestaat uit een als staatsnatuurmonument (19 ha) en een als beschermd natuurmonument (11 ha) aangewezen deel.

Het natuurmonument bestaat grotendeels uit loofbos. Vanwege de Middeneuropese klimaatsomstandigheden en de grote afwisseling tussen kalkarm en kalkrijk en droog en vochtig kent het gebied een grote botanische rijkdom.

Met de onderhavige beschikking wordt het gedeelte dat het eigendom is van de Staat, aangewezen als staatsnatuurmonument. Het gedeelte dat niet in eigendom is van de Staat is aangewezen als beschermd natuurmonument.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis en natuurschoon

Op het plateau van Winterswijk komt, evenals in Zuid-Limburg, op een aantal plaatsen gesteente ouder dan het pleistoceen aan de oppervlakte, namelijk Muschelkalk, ook wel schelpkalk genoemd. Op de schelpkalklaag, die op een wisselende diepte ligt, bevindt zich een laag keileem. Het grondwater stagneert op de schelpkalk, waardoor een gedifferentieerd patroon van vocht- en kalkgradiënten is ontstaan. Het gebied heeft een sterk wisselende bodemstructuur, dat globaal varieert van hoger gelegen kalkrijke lemige bodems en drogere dekzandbodems tot lager gelegen, min of meer vochtige en lokaal moerassige bodems.

Als gevolg van de variatie in het abiotisch milieu vertoont de vegetatie van het beschermd natuurmonument een grote verscheidenheid. Een groot deel van het aangewezen gebied bestaat uit loofbos, een ander deel uit enige open vlakten met blauw grasland en leemheide.

Het loofbos is in vegetatiekundig opzicht goed ontwikkeld en soortenrijk. Het behoort tot het Eiken-Haagbeukenbos, merendeels van het droge type. Zomereik, Es en soms Haagbeuk wisselen elkaar af.

Op veel plekken komt Bosanemoon en Slanke sleutelbloem in grote getale voor. In dit bos worden als kenmerkende soorten aangetroffen de zeldzame Karwijselie, die nergens anders in ons land zo talrijk groeit als hier, en voorts Heelkruid, Boskorstteel, Boszegge en Grote Keverorchis. Verder kunnen Groot heksenkruid, Gelderse roos, Kamperfoelie, Bosandoorn, Gele dovenetel, Muursla, Kruipend zenegroen, Witte klaverzuring, Tweestijlige meidoorn, Taxus, Zoete kers en Kardinaalsmuts genoemd worden.

Het eigenlijke weust (weust betekent schraal land), is gelegen in het noordelijk deel van het aan te wijzen gebied.

Het bestaat voor een klein deel uit een soortenrijke pioniersbegroeiing op afgegraven kalkrijke leem met o.a. veel Klein hoefblad en verder Echt duizendguldenkruid, Gewone vleugeltjesbloem, Liggend hertshooi, Ruige leeuwetand, Karwijsolie en Gewoon bosviooltje. Voorts zijn er resten van blauw grasland te vinden met Pijpestro, Blauwe Knoop, Klokjesgentiaan, Parnassia, Blonde Zegge en Vlozegge, evenals een voedselrijk moerasje met een strooiselruigte-begroeiing onder meer bestaande uit Gewone wederik, Padderus, Koninginnekruid, Moerasspirea, Gele lis e.d.

Een groot deel wordt in beslag genomen door een zeer merkwaardige vochtige leemheide met veel Dophei en hier en daar Jeneverbes alleenstaand of in groepen. Op deze heide vinden we een fijnkorrelig patroon van gradiënten in kalkgehalte, leidende tot zeer merkwaardige soortencombinaties. Tussen en naast duidelijk als indicatoren van zure, kalkarme grond bekende soorten als Dopheide, Pijpestro, Rode bosbes en Tormentil, groeien uit uitgesproken kalkplanten als Driedistel (de enige groeiplaats behoudens enkele duinen, Zuid-Limburg en het Fluviatiel district) en vele andere in vochtige heide niet voor de hand liggende soorten zoals Zeegroene- en Blauwe zegge (soorten die elkaar gewoonlijk uitsluiten!), Fraai hershooi, Bosaardbei, Blonde zegge, Vlozegge, Kale jonker, Parnassia, Kruipend zenegroen, Gewone brunel, Geelhartje, Bevertjes en Karwijselie. Op de overgangen tussen bos en de open stukken zijn mantelgezelschappen aanwezig met Sleedoorn.

In entomologisch opzicht is het gebied zeer waardevol door het voorkomen van een groot aantal minder algemene tot zeldzame vlindersoorten, kevers en libellen. Van de vlinders kunnen genoemd worden Bruine vuurvlinder, Gehakkelde aurelia, Landkaartje, Heideblauwtje, Icarusblauwtje, Bruin blauwtje, Kleine ijsvogelvlinder, Bontzandoogje en Heidevlinder. Het voorkomen van de Hazelworm, de Vuursalamander, de Kleine watersalamander en de Rugstreeppad maken dat het gebied ook herpethologisch van betekenis is. Als broedgebied is het natuurmonument van belang voor de Kneu en de Goudvink. In het gebied kunnen voorts de Haas, Ree, Eekhoorn, Wezel en Hermelijn worden aangetroffen.

Het natuurmonument is door zijn grote afwisseling en karakteristieke kleinschaligheid van belang uit een oogpunt van natuurschoon.

3. Begrenzing

De begrenzing van het gehele natuurmonument (zowel beschermd als staatsnatuurmonument) is bepaald aan de hand van de aanwezige natuurwetenschappelijke waarden. In het noordwesten grenst het natuurmonument aan de steengroeve, vervolgens loopt de grens langs de steengroeveweg en buigt bij de onverharde weg naar het zuiden, langs de bosrand en de houtwallen, en verder langs het onverharde pad in het westen tot aan de steengroeve.

Voor de exacte begrenzing van het natuurmonument wordt verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN110/SN65.

4. Beheer en rechtsgevolgen

Het beheer van het Staatsnatuurmonument is gericht op het behoud, en waar mogelijk herstel en ontwikkeling van de natuurwetenschappelijke betekenis. Het beheer wordt uitgevoerd door het Staatsbosbeheer op basis van het op 22 januari 1973 door de Directeur van het Staatsbosbeheer vastgestelde beheersplan voor de periode 1972-1982.

De belangrijkste elementen van het beheer worden gevormd door:

- Dunning van naaldhoutopstanden en verwijderen van exoten in loofbos.
- Vrijstelling van vochtige heideterreintjes.
- Jaarlijks maaien van schraalland en schraallandgewas afvoeren.
- Verschraling van grasland.

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het natuurmonument ofwel de recreanten en geldt niet voor de eigenaar en gebruiker en hun huisgenoten. Zo is het op grond van dit artikel bijvoorbeeld verboden eieren te rapen of honden los te laten lopen in het gebied, Overigens is het gebied niet vrij toegankelijk voor wandelaars.